

amblyus s. barys

7° H. auw 420 ~~675~~

LB: 1-2

L
III

W

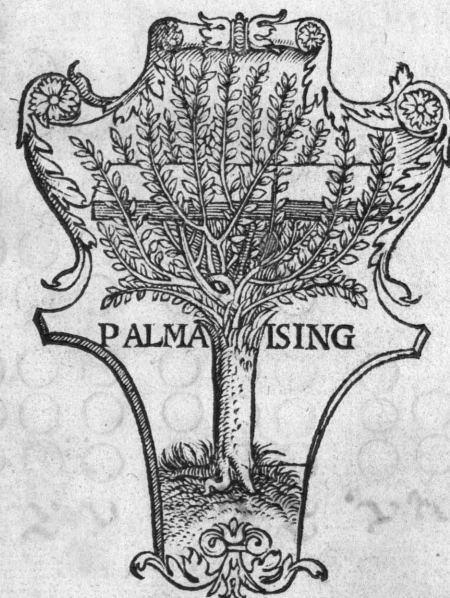
416 075 811 000 11

*Exemplar hoc ob notas ad marginem e manu ipsius
Henr. Glareani inter rariora numerandum.*

Bibliotheca acad. Ingolstadii
HENRICHI LORITI
Glareani patricij Claronensis
liber de asse, & parti
bus eius.

*Cum rerum ac vocum Indice lo-
cupletissimo.*

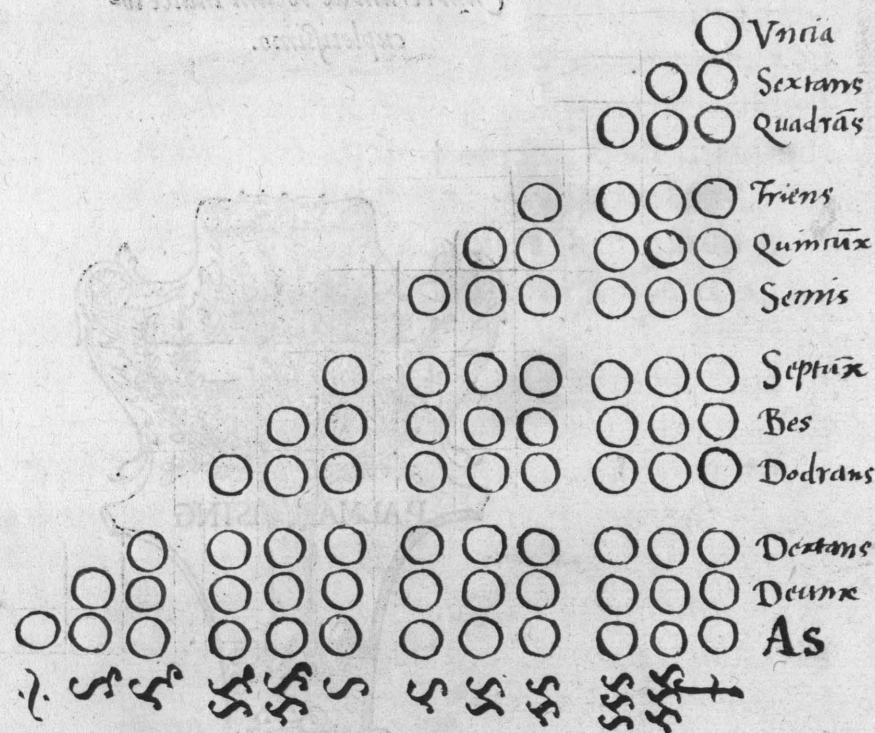
*Cum Caesarea Maieſt. gratia & privilegio
in annos quinq.*

B A S I L E A E,
APVD MICH. ISINGRINIUM,
M. D. L.

*Quas hic habes notas manuſcriptas,
ipsas ſeuſt auctoſ appia manuſ.*

GLAREANVS Lectori S D.

In omni disciplina, Candide Lector, id fructuosissima est adhaerenti, ut simplicissima quæque
primū apta hinc dat, idq; simplicissima. Ita sunt in rebus de arte nō aliud profuerit melius
q̄ q̄is in hoc libro respicitur, latissime patet rei breuis tractatio. Nam hic, q̄a furi ponit, ca-
uimus, in summa, legimus utilitati, ut ois res ad Arte spūans simplicissime tractetur, omnesq; ua-
rijs authorū traditionibus, quæ in hanc uel uelut in bar. Quisq; igitur hanc summa huius libri
elementa tenet, forma ut fixa memoria, hinc ego intare ausim, facile ei fore si magis
authorē aggrediar, in finitū se inde expedit, q̄muis uarijs traditionibus ea p̄scripta sunt.
ut Budæi in Agricola uolumina, relatione identide facta ad ea quæ hoc nō uolumine reu-
at simplia habent. Nisi in hoc fiat, tanta non nominā tu reu- tūba, q̄muis felix inge-
niū facile obtruet. Non uana opinio hor reu- Sed quæ res om̄ magna est, ex summa ex-
perientia, nempe ex duob; iā nominatū libris: quorū alter nimis magnū finē ois scriptis proclit, di-
gressioibus additisq; re p̄ se obscurā plerūq; inuoluit, ac nimis sibi indulget. Utq; in ea re
se h̄, Assis meq̄m, hoc est ipse p̄cedit, mēsuras, ut mēsa, tria h̄at, rōndedat nobis exhibuit.
Alter nimis sedulitate, ut soluit reliquos de hoc re scriptores sup̄ se uidet q̄at, ois accumulā quæq; uispiā
scripta reu- copiose addunt, deinde accumulata male digerit, & quod pessimū est, rem re indicat, magis
intendit, ut magnus in hoc q̄e scriptores carpat, q̄ in Lectori aliquid utri expleret. Ut p̄u- in hoc codi-
ce XIII uolumina, quæ in ois p̄gīs, nihil tamē utri inde dicit q̄as. Tandē in libro de reu-
ponderibus ad Bessen Notis uisus nos tūq; ad saltā hanc uisus, & ad monetarios. Et manus, q̄ q̄i sunt
fide, probē nouimus. Ut nihil dūm de Talaris mēsis, quæ ipse Vniuersales mēsi uocat, tū dicit ut
mēsa mēsi trās grāis singuli, exceptis Austriacis Sigismūdi & Maximilian

GENEROSO AC AM

PLISSIMO DOMINO, D. IOANNI GEOR

GIO PAVNGARTNER A PAVNGARTEN, BARONI

in Hohenschwangen & Erbbach, Domino in Kürnberg & Kentzigen, in-

uictissimis Cess. CAROLO V. & FERDINANDO &c.

a consilijs, Glareanus S. P. D.

Vm in mentem uenit, generose ac magnifice Do-
mine IOAN. GEORGI, quā seuerē, quāq; pro-
pēmodum minaciter Deus opt. max. q̄ de statera,
pondere, ac mensuris humano generi præceperit,
mirari sanē necesse est, unde mortalibus hæc animi
cæcitas, hæc pertinacia, hic neglectus, ut millefi-

mus quisq; nec curam ullam eius rei habeat, nec quid doli ac frau-
dis ea ex re mortalium generi subinde nascatur, consideratum ue-
lit, cum tamē Hebræus ille legislator Moses, à Deo ipso edoctus,
Leuitici xix. cap. de quibusq; minimis etiā cauerit. Quippe post
multa probē præcepta, post staterā iustam, ac æqua pōdera, etiā
modij ac sextarij, siue, ut Hebræa habent, Ephī ac Hīn, mentionē
facit, nimirum illo aridis, hoc liquidis cautū uolens. Transeo alia
sacræ scripturæ loca, ut Deuteronomij xxv. caput, Micheæ vj. In
Prouerbiorum illo libello Solomon rex Israël paruulum docens,
quatuor ut minimū locis admonet, abominabilē rem facere eos
qui uariant pondera, uariant mensuras, staterem, sacculi lapides,
cum tamen (prò pudor) hodie multi mortales, qui Christiani &
esse & dici uelint, eo quæstu deceptorio uiuant. Sed querelæ nūc
fatis est. Ego quidem cum uiderem multos eximios uiros hodie
id argumenti tractasse magnis uoluminibus, summa etiam adhi-
bita tum sermonis, tum rei cura, ex sexcentis autē lectoribus uix
tres inuentos, qui rem ipsam aut certò intellectam ab se dicerent,
aut lucidē alicui, cum ἀποδείξω opus est, cōmonstrare possent, cō-
tinere me non potui, quin, ut in alijs multis hactenus elaborauī,
etiam huic rei pro uirili opem, quātulamcunq; possem, ferrem. Vt
quid enim æquē facilē est, quā dicere (quod Cōmentatorū uul-
gus identidem in autorum enarratione inculcare solet) quadran-
tal capit octo cōgios, congius senos sextarios: sextarius dupon-
dius est, duodenos cōtinens cyathos: cyathus binas pondere ha-
bet uncias. Atqui id re ostendere, ac oculis subijcere, hoc opus,
hic labor est. Ridere soleo ante Budæi tempora magnos uiros, ut
de his ex professo docerēt accinctos, adeò ridiculos se doctis ho-
minibus exhibuisse, ut sit res commiseratione dignissima, quippe
de rebus præcipientes, de quibus ne iota quidē intelligerēt. Con-

Epistola

donandū quidem erratū, si uno saltē uerbo ignorantia fateri uoluissent: sed adeo inuerecūde ac arroganter, uelut arrepta Aristarchi uirgula, de ea re praecepta scribere, in qua sis plus quā *ὅς τις λύσει*, quis feret? Sic Christophorus Landinus, uir alioqui optimus, in cōmentario super V. Aenid. librū: sic Perottus in suo Cornu: sic Philippus Beroaldus in Suetoniū: Angelus Politianus in X. epist. libro: Georgius Valla in mole illa uoluminū de rebus fugiendis & expetēdis, lib. de Geometria primo sub finē, ubi tanta turba est nominū, & mensurarū, & ponderū, & signorū, quorum decimū quodq; ab ipso nō intellectū puto uerbū, imō ubi omnia corrupta, ac pugnātia pleraq;. Idem accidit in adiectiſsillis schoſiſ super multa Medicorū opera, hodie recens ē grācis in latinū sermonē uersa à magnis & eximijs uiris, sed adeo inter se contraria, ut nemo se inde expediat. Idem in grācis schoſiſ super Nican dri Alexipharmaca accidit, ubi tantæ sunt mendæ, ut singularis impudētiæ uideri queat, quempiam ea uulgari ausum. Omnia ea & græca & latina cōtuli summa diligentia, & ingenti labore, sed ex eis nihil mihi certi constare potuit: imō nisi multa adhibita cura, ipse mihi pondera multiplicia cōparassem, ac res rebus omninifū respondere cōegissem, planē mihi opera & impensa perisſet. Nemo tamen, ut uerū fatear, hac in re cōferendus est Budæo, grauiſſimi ſtyli, ac magni iudicijs uiro, qui, quæ semel in manum ſumpſit, ſolidē docet, tum, quæ nescit, ingenuē se nescire fatetur, ſecus hercle quā quidā alij omni ætate facere ſolent. Eum nos ſecuti à longe, perpetuò nihilominus in ipſum cōiectis oculis, ſchematicis duntaxat adijciētes, quibus ipſius liber caret. Ni enim typi adſint, res ita impedita eſt diuiſionū ſylua, uocabulorū turba, denique ingenti opinionū multiplicitate, ut Lector nō facilē, niſi multo ad hoc deſumpto tum tempore, tum labore, ſeſe expediāt: unde & multi abſterriti, ac longam illam cōmentationem exoſi, nec nō moleſtis illis digreſſionibus, quibus animo ſuo indulſit, offendi, ipſum opus reliquerunt. Nec caruit Budæus eo nomine reprehensoribus, inter quos & D. Erasmus Rot. fuit præceptor noſter, quemadmodū ex Epistoſarū farragine (ita enim uolumē illud inſcripſit) luculenter patet. Sanē quantū ad me attinet, uellem equidem ei operi abeſſe obſcuriores illas, quas de aula, ac neſcio quibus Regulis ſcripſit, digreſſiones: uerū quas de entelechia, item de rebus ad exteros etiam ſpectantibus poſuit, ferendas cenſeo: nec enim impediunt Lectorē, & quosdam etiam recreant. Cū ſub annum natalis domini M. D. XX. Lutetiæ iuuenis habitare, ſubinde

Nuncupatoria.

ſubinde inuiſebam uirū domi ſuæ, ac nōnunq; ſcrupulos eius cōmentarijs inijciebam: quod tantum abeſt ut ægrē ferret, ut etiam gratias ageret, ac honeſtē & exciperet, & dimitteret, tum me, tum cōmilites meos nobiles adoleſcentes Heluetios, qui tum in ſtipendio Regis ibi erāt. Tanta fuit in eo uiro humanitas, ac magnificētia, non temerē in animo meo unquam oblitteranda. Ea ſanē cauſa fuit, ut lubentius ipſe opus legerem, ac laboris tædium ferrem, inuitatus tam pijs eius uiri moribus. Ex eo enim urbis Pariſi næ pedem habui, ac pondera: ille anſam dedit mihi cogitādi alia ad hanc rem pertinentia, ut hercle auderem & harum regionū uſum, ac cōſuetudinē tentare. Aggreſſus igitur ſum hocce parū quidē mole, ſed laborioſum omnino, ſi rem ſpectes, opus, ut uelut cōpendio ducere Lectorē ad ingēs illud mare, unde diebus uitæ ſuæ haberet, quo honeſtē mentē oblectaret, quod piē ſecū cogitaret, deniq; eruditē innumera autorū loca examinaret. Nihil enim eſt quod æquē ad magnorū ſcriptorū obſcuriſſimos locos explicandos deſeruiat, atq; huiuſmodi tractatio: quod planē uidere licet in Liuiō, Tacito, Suetonio, Plinio, adde, ſi libet, his ſacras literas, Iuriſperitorū ſcripta ac nodos, omniū poſtremo artiū lucubrationes, his difficultatib. laborantes. Dñj boni q̄ hodie cæcutimus in illis, ubi tamen nihil nos fugere arbitramur, fucos obijcientes tum auditori, tum Lectori. Quod ut clarū faciamus, duo per breuia exempla Lectori ob oculos proponere placuit, ut facilius exijs de reliquis coniecturā facere queat, quantū fraudis fieri rebus poſſit, quātūq; damni inde oriri. Cyathū noſtra ætate, aut paucos etiā ante annos, multi credidere (& ipſe à præceptorib. meis ita edoctus olim, in ea quoq; opinione fui) poculū uulgatum eſſe, quale hodie plerunq; in menſa ſingulis cōuiuis præponi ſolet in his ſaltē regionib. At ea pocula frequenter liquorē cōtinent octo unciarū, cū cyathus duarū duntaxat unciarū ſit capax, autore Heſychio. Qui igitur muſum inſtituerit, quod ueteres docebant, quinis cōgijs ueteris uini, uno mellis, & ſalis cyatho, ac cyathum intelligat, ut dixi, octo unciarū, qui ſit duarū duntaxat, næ ille bene ſallum muſum cōdiderit. Mille talia in medica arte exēpla dari poterūt, in quibus periculoſe erratur apud imperitos quosdam medicos, qd olim Lutetiæ ex doctiſſimo illo uiro Vuilhelmo Copo Baſilienſi audiſſe memini. Dicā alterū exemplū. Nemo ante annos admodū paucos fuit, qui non crediderit, qd Grācis Medimnum, id Romanis modiū: idq; oſtendi faciliū apud eos, qui græca multa nobis latina fecere, cū medimnus ſex habeat modios

Epistola nuncupatoria.

Romanos, quemadmodū ex Ciceronis frumentaria in Verrem oratione egregiè Budæus ostendit. Cum igitur Hannibal tres modios annulorum ad Cannas Apuliæ uicum de cæsis Romanis legisse dicatur, quis crederet hoc uerisimile? etiam si unū fama prodiderit, ut inquit Liuius, præsertim cum pauci Romæ annuli ferendi ius haberent, & qui haberent, inopia parare nō possent, maxime angustis tum Romanorū rebus, urente rempub. Hannibale, necdū auro, ut posteriore seculo, quando Africa domita, Græciam ac Asiam spoliassent, locupletes. Similia exempla sexcenta dari non esset difficile, sed nolo diutius Lectori esse molestus.

Porrò post Budæum fuit & D. Erasmus sedulus eius negocij exhortator, antequam ipsum noscerem Budæum: quippe qui prius quinq; de Asse Budæi libros illos, prælecta eius prima, non absque summis tum uiri, tum operis laudibus, præfatione, mihi ostendit. Friburgi autem Brisgoæ uenerandus ille uir, Iurisprudentiæ consultissimus, Cæsari Ferdinando optimo principi à consilio, D. Georgius Schmotzer, uisis aliquot instrumentis, quæ aurifabro ex ære fabricanda dederam, nō desijt eadem hortari, admonere, ac propemodum urgere, ut est ad publica studia promouenda ardentissimus. Postremò cum benignitas tua hanc urbem nuper inuiseret, ac inuitatū me de hac re interprandendum, haud scio quo genio, differentem audisset, ut in conuiujs honestis fieri solet, ubi nō de cupedijs ac mensæ delicijs, sed de rebus utilibus ac honestati iunctis differitur: ibi hercle ingeniū tuum iudicio illo sano egregiè noscere cœpi. Neq; enim aurum uel certius uel facilius Lydio lapide, quàm hominis ingeniū probo iudicio noscitur. Quippe ad probè iudicandum nō satis est, ingenio frui felici, qualia plurima ubiq; nascuntur, sed etiam erudito, & rerum experientia edocto præditū esse: quod hercle paucis datur. Nam multos hodie uideas optimo quidem ingenio, sed iudicio deprauato, ac plus quàm temerario. Id uerò unde esse cōscire possumus, quàm quòd eruditio abest: quæ quidem non minus quàm uiuax ingeniū requiritur. Maeste igitur uirtute meritò dicaris, Magnifice D. Ioan. Georgi, quòd isti stemmati antiquissimo, familiæq; honestissimæ, eruditionē cum ingenio cōiungere nō neglexisti. Sed desino nunc etiā tibi molestus esse præfatione nimis longa, quam ad rem (nisi fallor) apprimè pertinente. Benignitas tua nos amet, precamur: quam Deus opt. max. diutissimè nobis incolumem conseruare dignetur. Friburgi Brisgoæ, anno à IESV Christi natali M. D. L. Nonis Ianuarijs.

HENRICH LORITI Glareani patricij Claronensis, de asse & partibus eius, liber.

DE ASSE ET PARTIBVS EIVS.
CAPVT PRIMVM.

M. Varr. As ab ære dicitur, erat q. ærens nomen

As, PONDUS, & libra, idem, inquit Budæus libro primo. Omne autem corpus, & res alioqui innu-
meræ, in assem eiusq; partes diuidi possunt. Est enim As duodenarius numerus, multis rebus, propter diuidendi commoditatem applicitus. Potissimum uerò apud magnos autores, hisce, quas subiiciemus, rebus adhibetur. Est as in libra, eiusque partibus: est in pede artificiali, ut uocant: est in coelo, maxime in zodiaco: porro ex hoc in anni mensibus: est in iugero: est in hereditate, in usura, in pecunia, rarius etiam in frumento & uino. Partes assis sunt, uncia, sextans, quadrans, triens, quincunx, semis, septunx, bes, dodrans, dextans, & deunx.

B Vncia itaque duodecima pars est assis. Eius signum erat apud Græcos, ut in uetustis adhuc legimus codicibus, Γ cum o paruo incluso, ad hunc modum Γ^o. At nostra ætate signum eius inuenimus s longiusculum in plano iacens, à sinistro in dextrum tractim extensum, cum singulis supernè ac infernè punctis, ad hunc modum ~. Sextans, sexta pars assis, uncia uerò duæ. Eius signum erat S cum uirgula supernè sinistrorsum ducta, & sine notata, ad hanc formam S. Quadrans, quarta pars assis, uncia uerò tres: à quibus sanè & teruncius à Cicerone dictus est, à Plinio uerò libro trigessimotertio, capite tertio, triuncis. Eius signum erat quale sextantis, sed ad uentrem adiecta lineola, sursum ac dextrorsum protracta, cum nodulo extimo, hoc modo S. Triens tertia pars assis, uncia quatuor. Eius signum est quadrantis, sed altera litera S pro nodulo uirgulæ adiecta, hoc modo SS. Et hactenus appellatio est à toto asse, non à partibus. Si enim à partibus esset denominatio, triens nomen quadrantis, & contra quadrans trientis haberet denominationem, ut planè nunc uulgò habent.

C Quincunx, quinque uncia, per x in fine, & non per s. Eius signum est trientis cum nodosa uirgula à uentre sequentis S, hoc modo SS. Semis uel semissis (utroque enim modo dicitur) dimidium assis, uncia sex. Signum eius nudum S. Septunx, septem uncia, per x, non per s in fine. Eius signum S, ut semissis, sed cum uirgula nodosa ab imo uentre dextrorsum ascendente, hoc modo S. Bes uel besis, octo un-

De asse & eius partibus

Dia, dictus quasi bis triens. Olim (ut inquit Varro libro quarto de Lingua latina) Des, quasi dempto triente. Græcè *δισμολία*. Signum eius septuncis, annexa litera S, ad hunc modum SS. Dodrans, unciae nouem; dictus quasi dempto quadrante. Eius signum besis est, cum uirgula nodata à dextris annexa, hoc modo SS. Dextans, unciae decem, dictus quasi dempto sextante. Eius signum tria simul connexa SSS. Deunx, undecim unciae, dictus quod desit illi uncia. Eius signum ut dextantis, cum uirgula consueta ad uentrem ultimæ literæ S, ad hunc modum SSS.

Assis autem signum erat ueru erectum, supernè nodatum, acuminatum infernè, transiecta S litera, ut gladij propemodum exhiberet formā, sic, †. Sanè quàm uetusta sint hæc signa, haud equidem scire possum. D. Erasmus Roterodamus Præceptor noster, in perantiqua olim charta pergamena Basileæ nobis tradidit, unde hæc diligenter exscripsimus.

Sescunx per x quoque in fine, & s ante c, unciam & unciae dimidium significat: quo significatu est & sescuncia. Eius signum est S cum uirgula pro basi posita, dextrorsum protracta, ac fine nodata, item altera uirgula è uentre, ut sæpius suprà indicauimus, cum extimo nodulo ducta, hoc modo Sx. Ad quam rationē sescuplum est, quod & sescuplum dicitur, pro ratione hemiolia, quæ latinè etiam sescualtera apud Arithmeticos nominatur, ut cum tria ad duo, sex ad quatuor, in genere superparticulari comparamus. At sexcuplum per x ante c (quanquam quidam sextuplum per xt scribunt) longè alia significatione dicitur, nempe sex ad unum, duodecim ad duo, in genere multiplici. Hæc ex Budæo. Assipondium, id est, unius assis pondus: dupondius, duorum assium: tressis, trium assium: quadrussis, quatuor assium: octussis apud Horatium, nonussis, decussis, uicessis, tricessis, octonum, nouenum, denum, uicenum ac tricenum assium. Centussis pro centenis assibus, uel denis decussibus, quo maius æris apud antiquos uocabulum nullum fuit.

F

DE SESQVI.

CAP. II.

Sesqui in appositione idem est quod tantundem & semis, græcè *ἡμισόλιον*. Cicero de perfecto Oratore: Pes qui adhibetur ad numeros, partitur in tria. Ut necesse sit parte pedis aut æqualem esse alteri parti, aut altero tanto maiorem, aut sesqui: ita fit æqualis, dactylus: duplus, iambus: sesqui, pæan. Hæc Cicero. In compositione sesqui itidem dimidio maius significat: ut, sesquipies, id est, pes & dimidium pedis. Ita sesquicubitus, id est, cubitus & dimidiatus: sesquidigitus, sesquijugerum, ad eandem formam: & sesquipedia tigna apud Cælaem, quod tamen ad crassitudinem refertur, id est, unius pedis & dimidiati. Sesquipedia uerba μεταφορικῶς apud Horatium. Neque uerò solum cum uocabulis numerorum ac mensurarum, sed etiam temporis & modi & plurimis alijs, sesqui componitur. Temporis, ut, sesquihora, sesquidies,

Glareani liber.

2

A sesquidies, sesquimensis, sesquiannus. Modi, ut sesquiopera apud Columellam, sesquiopus apud Plautum, sesquiplaga apud Tacitum, cum uno ictu non omnino amputasset caput miles, altero dimidiato, hoc est, non ita forti, secuit. Et sesquiopus, si in opus conductus, ut octonos lapides in diem effodias, opus facis: at si duodecim, iam sesquiopus feceris. Græci (inquit Budæus) sesqui non habent, quomodo uno uocabulo significet: ideoque tria *ἡμισυνάια*, id est, tres semiminas, Demosthenes pro sesquimina dixit. Et Xenophon tria *ἡμισια*, pro sesquistipendio: pendebat enim militibus Darcus, qui erat nummus tetradrachmalis, id est, quatuor drachmas pendens, siue semunciam.

PARTIVM ASSIS TYPVS.

Duodenarius.	Romana nomina.	Veteres notæ.	Minutiæ uulgares.	Vulgatior nomen expositio.	Basileensis moneta.
XII	As	†	12	Duodecim unciae	Ein Basel Blappart. xii hellig
XI	Deunx	SSS	11	Vndecim unciae	XI Helbling.
X	Dextans	SSS	10	Quinq; sextantes	Ein Salber bag. x. hellig
IX	Dodrans	SS	9	Tres quadrantes	IX Helbling.
VIII	Bes	SS	8	Duo trientes	Ein Duppelfieret. viii hellig
VII	Septunx	S	7	Septem unciae	VII Helbling.
VI	Semis	S	6	Dimidiatus as	III Rappen. vi hellig
V	Quincunx	SS	5	Quinq; unciae	Ein Crüzger. v hellig
IIII	Triens	SS	4	Quatuor unciae	Ein Fieret. iiii hellig
III	Quadrans	S	3	Tres unciae	III Helbling.
II	Sextans	S	2	Duae unciae	Ein Rapp. ii hellig
I	Vncia	~	1	Duodecima assis pars	Ein Helbling.
I	Sescuncia	Sx	1	Vncia & eius dimidium.	Anderthalb

Extm 10r
heredes per fiffit 12000 Ca
ma habuiffit 21 milia. 1500
fiffit 500 qd semina fuit tres scolas
i fabrimas arifet duas scolas. Et bñne
chil mea

1. *Penstemon* - *Penstemon* *Penstemon*
 2. *Podus* *Podus* *Podus*
 3. *Dea* *Dea* *Dea*
 4. *Tria* *Tria* *Tria*

1871

Donan Verba
Assis, libra erat, cuiusq; parros, unna.
Rorur unna duodenaria pare, libella
libellat. Vide in hoc capite xiii.

[illegible]

the Dismal

Corona
11

4

1. Vultur vorur S. Iohans brät. Inuenir
 2. ten Pharnacopolis, ist branret, Lin
 gen gesset, aber mit grösser. Wigt. in
 gesen körnly

Гранѣ

Quatuor in ordine expiuntur, sine
q. tra sunt mala. Sedo in odore q.
muri phiso pra'dicant. Tercio in
appellationis p'm affis. ^{quatuor in odore}
quarto, q. nuna p'is omis sub q.
am q. q. dratione quadra

Perfectio
Duodena
vi m m m

Dna ap. r
pellat. e
pna assis. e

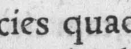
Mors. l. n. t.
 Quatuor p. n. t.
 Affis p. n. t. a. t. o. f.
 h. n. t. appellatio. f.
 n. t. r. l. i. q. d. e. n. t.
 e. d. e. f. i. n. t. a. p. p. e. l. l. a. t. i. o.
 C. n. t. n. t. p. n. t. a. t. o. f.

De asse & eius partibus

D tuor ac sex totius partes, siue uncia. Et in his quidem, ut maior est nomi-
nis appellatio, ita res est minor. Sextans enim appellatione nominis maior
quadrante est, at re ipsa quadrans sextante est maior sesquialtero, ut qui tres
habeat uncias, cum sextans duas duntaxat. Tria autem ad duo, sesquialtera
est ratio. Græcis hemiolia. Ita quadrans maior quidem triente est ipsa no-
minis appellatione, re ipsa uero Epitrito minor, cum triens quatuor conti-
neat uncias, quadrans tres duntaxat, quatuor uero ad tria proportio est
sesquitercia, quæ Græcis Epitrite. Alteræ appellationes sunt à numero

2 partium totius, non ab ipso toto: ut quincunx, quinque uncia, non quin-
ta assis pars, quippe qui ipso nominis sono quinque uncias innuit. Ita se-
ptunx, septem uncia, non septima assis pars: ita bes, octo uncia, dodrans,
nouem, ac deinceps, dicti intelliguntur. Percepta igitur ac probè intel-
lecta hac appellationum differentia, multos errores euitabimus, quos sup-
putando quis incidere facile possit, quod ipsi in nobis, ac in alijs sæpe ex-
perti sumus. Et hæc quidem in assis diuisione difficultas appellationum.

E Verum non idem in uncia partibus accidit, ubi perpetuò appellatio est,
aut apertè à toto, ut sextula, semisextula: aut per se sunt nomina posita, quæ
tamen ipsa à toto dicunt, ut drachma, scrupulum, obolus, siliqua. Est enim
drachma octaua uncia pars, non autem quæ contineat octo uncia partes:
scrupulum uicesima quarta uncia pars, non autem quæ contineat XXIIII
uncia partes. Hæc de appellationibus hætenus. Atqui has iam dictas

uncia partes oculis subiicere non melius poteris, quàm per quadratorum
quadra, ut scilicet per IIII, in uno quadro, quadra, quando lateribus
singulis quadri, in medio per singula puncta diuisis, ac ab eis punctis in
transuersum lineis singulis ductis, quæ ad angulos rectos se interfecent,
ad hunc modum : hic enim in uno quadro quaterna efficitur quadra.

Huiusmodi sectio per unicam lineam, sed bis ductam, accipit multiplica-
tionem numeri binarij. Bis duo fiunt quatuor. Sin idem quadrum binis in

F lateribus punctis, binis item lineis sic bis ductis secet, ad hunc modum ,

sectio hæc multiplicationem ternarij accipiet. Ter tria fiunt nouem. Porro si
ternas lineas in quadro sic transuersas duxeris ad huncce modum ,

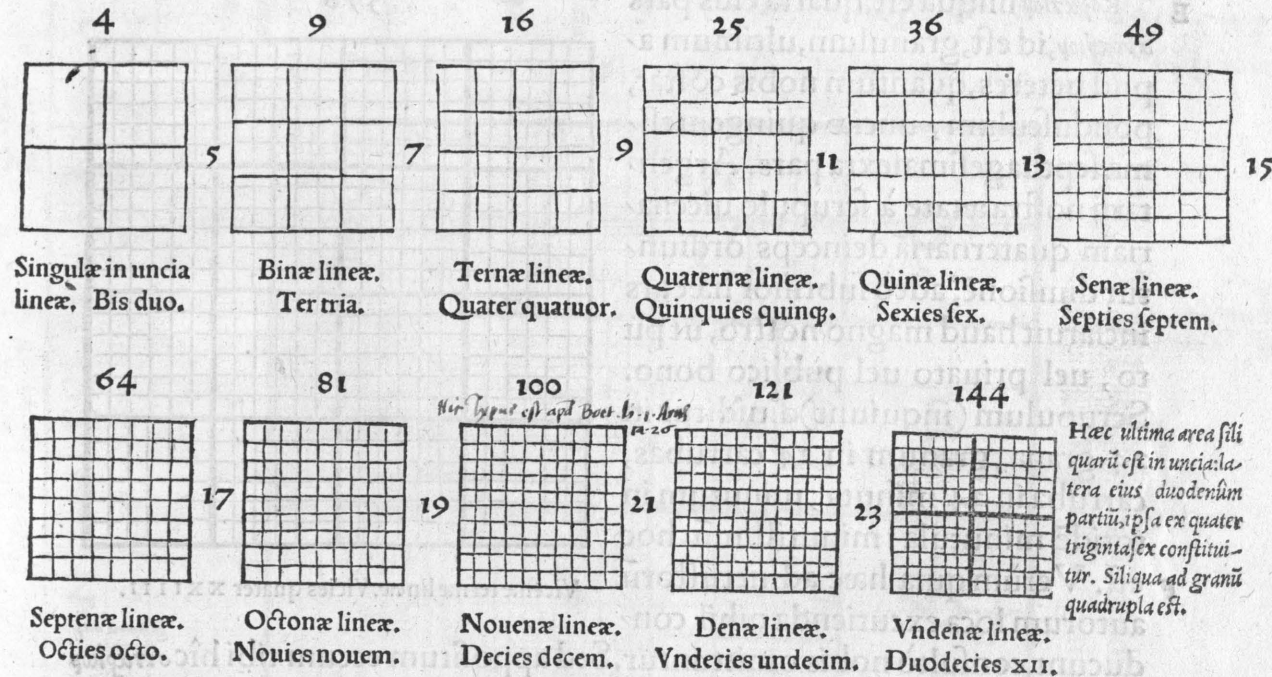
sectio hæc multiplicationem quaternarij habebit. Quater quatuor fiunt
XVI. Denique si quaternæ lineæ in quadro sic transuersæ ducantur, eueniet
multiplicatio quinarij. Quinquies quinq; fiunt XXV. Ita καθολικός, quiuis

numerus per aduerbium suum multiplicatus, dabit quadrum suæ multi-
plicationis omnibus partibus internis uerè quadratis, perpetuò numeris
multiplicationis unitate excedentibus lineas in quadro ductas. In scilicet
enim quadrato una linea bis ducta, intus quatuor efficitur quadrata, sed nu-
merus multiplicationis est binarius. Bis duo sunt quatuor. In proximo
inde quadrato duabus lineis bis ductis, fiunt nouem in uno quadro qua-
dra: ubi multiplicationis numerus est ternarius. Rursus in quadrato se-
quente, cum tres lineæ secant quadratum, quaternarius tamen multipli-
cationis eius est numerus. Ita deinceps perpetuò multiplicationis nume-
rus

Glareani liber.

5

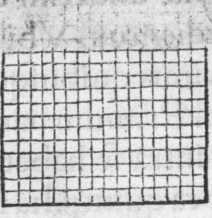
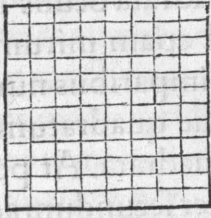
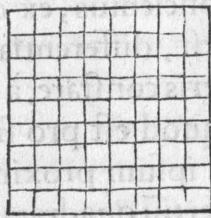
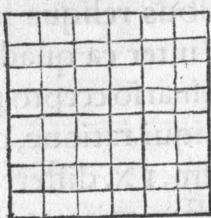
rus unitate excedit lineas, quadrum ad angulos rectos secantes. Huius
theoriæ undecim quadrata oculis subiiciemus, ex quibus reliqua facile
expedientur. Vbi id etiam mirum est, differentiam inter ea quadrata
proximis quibusque imparibus numeris constare, à quinario ccepto prin-
cipio. Primum nanque quadratum, quod est pro scilicet ratione, qua-
tuor intra se habet quadrata. At post ipsum proximum, I X. differentia
inter ea quinq;. Ita inter secundum ac tertium quadrata differentia VII. Inter
tertium ac quartum differentia IX. Atque ita in postera, imparibus nu-
meris proximis. Sed nunc ipsa quadrata XI ponere placuit, cum summa
ex multiplicatione producta aduerbii & numeri eius, ac interposita diffe-
rentia, donec ad 144. partes perueniamus, qui est siliquarum in uncia una,
quæ quaterna habent grana, numerus. At granorum omnium in una un-
cia quadrum postremo adiciemus.

Hæc cum in infinitum deduci queant, in nostro tamen negotio ter dun-
taxat incidunt, nempe in scilicet, siliqua, & sitario siue grano. Sed ad hoc
introducenda nobis sunt, ut Lector assuescat uncia partes quadris adaptare,
id est ad confirmandam tot ac tantarum rerum memoriam. Cæterum qua-
dratam quanc; aream in duas, tres, quatuor secare partes, ac etiam plures
ad scrupulum usq;, quæ est uicesima quarta uncia pars, haud sanè difficile
fuerit, etiam si latera inæquales habeant diuisiones, maximè semuncia,
duellæ, drachmæ, &c. At in oboli ac sequentium arearum habenda diui-
sionis ratio est: de quibus breuiter dicendum, ut Lector ipse sibi ex nuda
descriptione eas fingere queat. Oboli igitur area in oppositis lateri-
bus alteris senas, in alteris octonas habet partes, quæ inuicem ductæ, 48
efficient: tot enim oboli sunt in uncia. In bis siliqua, altera latera partes ha-

De affe & eius partibus

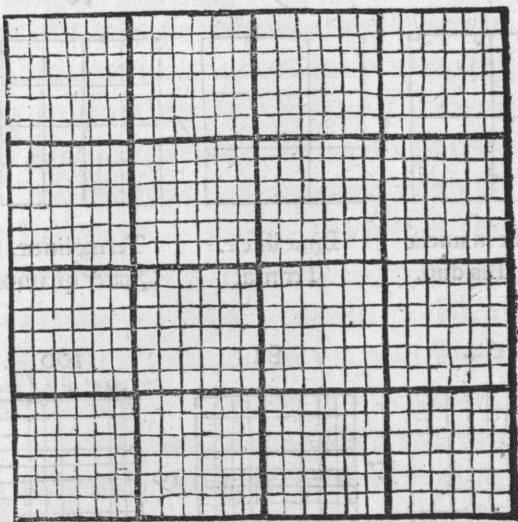
D 48 oboli in uncia. 72 bisiliquæ. Ceraces 96. Chalci 192.

bent octonas, altera nouenas, quæ inuicem ductæ faciunt 72. Tot enim sunt biffiliquæ in uncia. Ceracis area in alteris lateribus item octonas, in alteris duodenas, 96 in uncia. Chalci area duodenis ac denis senis partibus ducitur, quæ efficient 192 chalcos in una uncia, si filiquam epitritam ad chalcum constituemus, ut typis hîc apparet. Inter chalcum ac ceracem filiqua est, cuius paulò antè typus inter superiores sex, erat ultimus.

E *κοράριον* siliqua est: quarta eius pars *σिताρίον*, id est, granulum, ultimum apud ueteres, quantum nobis cōstat, pondusculum, unciae quingentesima septuagesimasexta pars. Argentarij nostra ætate à scrupulo uicenariam quaternariā deinceps ordiuntur diuisionē, adeò subtilior hæc ars inclaruit haud magno nostro, ut pu-
to, uel priuato uel publico bono. Scrupulum (inquiunt) diuiditur in 24 grana, granum in 24 carrubas, carruba in 24 minuta, minutum in totidē minutula: minutissimū hoc

F est. Verum quia hæc ad uetustorum
 autorum loca excutienda nihil con-
 ducunt, consultò nobis omittuntur. Sed appositum eccum tibi hîc ^{græculon} ^{σινταγμα}
 typum, ultimū omnium : cuius latera uicentū quaternū sunt partium,
 quibus in se ductis, producentur grana 576. Verum nunc tempus est, ut
 quæ hæcenus diximus omnia, in unum typum cōiiciamus, ubi tum Mar-
 cæ, tum libræ & Romanæ & zygostaticæ partes, hoc est, uncia cum parti-
 bus, uelut uno aspectu conspici queant.

Vicenæ ternæ lineæ. Vicies quater **XXIIII**.

Quot grana in singulis
unciae partibus.
Partium unciae uetusta
signa.

[illegible]

Crossas
Fin Quinby

Ein dem
Ordnungsrat

in train

Siehe: Seminalien bei
vorne demselben.
Quella, Seminalien bei.
Siehe vorseit. 1. 17. 18.
Ihre Stützpunkt Semina-
rien der Linder sind un-
ter gütlich 1. quarten poren.

Sumner classification of fishes
with a key to the orders
and suborders of fishes
and a key to the orders
and suborders of fishes

Vncie partium cum
enumeratio.

XVI uncia quaternis ordinibus cum suis
paribus & signis.

	Sennucia, ein lod.	Vincie dimidium.	1
	Ducella, fennucie bes.	Vincie tricus, id est,	2
	Siliquis, fennucie di- midium.	tertia pars.	3
	Sextula, fennucie triens.	Vincie quadrans, id est, quarta pars.	4
	Drachma, fennucie quadrans.	Vincie sextans, id est, sexta pars.	6
	Semifextula, fennucie sextans.	Vincie octava pars.	8
	Tremis, fennucie nona pars.	Vincie uncia, id est, duodecima pars.	12
	scripulum, fennucie uncia.	Vincie pars decima- octava.	18
	Oculus, fennucie se- muncia.	Vincie pars vicesima quarta.	24
	Bisiliqua, fennucie pars tricesima sexta.	Vincie quadragesima octava pars.	48
	Seminibulus, fennucie pars quadragesima octava.	Vincie septuagesima secunda pars.	72
	Siliqua, fennucie pars se- ptuagesima secunda.	Vincie centesima qua- dragesima quarta.	144
	Chalcus, fennucie pars nonagesima sexcenta.	Vincie centesima no- nagesima secunda.	192
	Grana, fennucie pars ducentima octogesima octava.	Vincie quingentesima septuagesima sexta.	576

2	\$	8	*	48
3	w	12	ψ	72
4	o	18	H	96
6	u	24	SS	144
7	z	32	z	192
8	aa	40	z	240
9	bb	48	z	288
10	cc	56	z	336
11	dd	64	z	384
12	ee	72	z	432
13	ff	80	z	480
14	gg	88	z	528
15	hh	96	z	576
16	ii	104	z	624
17	jj	112	z	672
18	kk	120	z	720
19	ll	128	z	768
20	mm	136	z	816
21	nn	144	z	864
22	oo	152	z	912
23	pp	160	z	960
24	qq	168	z	1008
25	rr	176	z	1056
26	ss	184	z	1104
27	tt	192	z	1152
28	uu	200	z	1200
29	vv	208	z	1248
30	ww	216	z	1296
31	xx	224	z	1344
32	yy	232	z	1392
33	zz	240	z	1440
34	aa	248	z	1488
35	bb	256	z	1536
36	cc	264	z	1584
37	dd	272	z	1632
38	ee	280	z	1680
39	ff	288	z	1728
40	gg	296	z	1776
41	hh	304	z	1824
42	ii	312	z	1872
43	jj	320	z	1920
44	kk	328	z	1968
45	ll	336	z	2016
46	mm	344	z	2064
47	nn	352	z	2112
48	oo	360	z	2160
49	pp	368	z	2208
50	qq	376	z	2256
51	rr	384	z	2304
52	ss	392	z	2352
53	tt	400	z	2400
54	uu	408	z	2448
55	vv	416	z	2496
56	ww	424	z	2544
57	xx	432	z	2592
58	yy	440	z	2640
59	zz	448	z	2688
60	aa	456	z	2736
61	bb	464	z	2784
62	cc	472	z	2832
63	dd	480	z	2880
64	ee	488	z	2928
65	ff	496	z	2976
66	gg	504	z	3024
67	hh	512	z	3072
68	ii	520	z	3120
69	jj	528	z	3168
70	kk	536	z	3216
71	ll	544	z	3264
72	mm	552	z	3312
73	nn	560	z	3360
74	oo	568	z	3408
75	pp	576	z	3456
76	qq	584	z	3504
77	rr	592	z	3552
78	ss	600	z	3600
79	tt	608	z	3648
80	uu	616	z	3696
81	vv	624	z	3744
82	ww	632	z	3792
83	xx	640	z	3840
84	yy	648	z	3888
85	zz	656	z	3936
86	aa	664	z	3984
87	bb	672	z	4032
88	cc	680	z	4080
89	dd	688	z	4128
90	ee	696	z	4176
91	ff	704	z	4224
92	gg	712	z	4272
93	hh	720	z	4320
94	ii	728	z	4368
95	jj	736	z	4416
96	kk	744	z	4464
97	ll	752	z	4512
98	mm	760	z	4560
99	nn	768	z	4608
100	oo	776	z	4656

Idcircaus opimius diuipio quia
in oim in Siliqua aut Chalcio
hinc habebat. Quatuor bodie
Aggeruipio fonsipio ordium
diuipio p 248 gnam gnam di
indip 24. Curruibus, p 248
adipmimius aut munitibus, c
mihil condipit.

Quinor aut Sepius unat,
hoc qst qst qst aut fipit uno
p pariter, ite aliam fipit.
uipmimio fipit hic et ali
p 248 gnam gnam di
indip 24. Curruibus, p 248
adipmimius aut munitibus, c
mihil condipit.

Quinor aut Sepius unat,
hoc qst qst qst aut fipit uno
p pariter, ite aliam fipit.
uipmimio fipit hic et ali
p 248 gnam gnam di
indip 24. Curruibus, p 248
adipmimius aut munitibus, c
mihil condipit.

vnciarx, Libra Publica
 Hæc est negociatiorum, p^{ri}mo t^{er}min^{us} qui apponitur
 vnciarx, Libra Publica
 Hæc antiqua dicitur, cuius fonticula, i. q^uædam
 Regia, sit nominis de ad d^{omi}ni^{um}
 Octonum vnciarx, bes Libræ Ro.
 MARCA hæc
 bodie appellatur, item nu-
 mularia q^uæ octonaria.
 Vnt, et monetaria, au-
 rificæ, q^uæ vnculari.
 bes Roanæ libra.

De asse & partibus eius

DE PARTIVM VNCIAE INVICEM
proportione. CAP. V.

Idebimur autē fortasse nō inutile operæ precium facere, si, quæ
omniū uncia partium inter se sit ratio, percenseamus: sic enim fa-
cilis memoria cōmendauerimus, fluxa alioqui & minuta, nisi
cōmuni animi cōceptu firmentur. Vncia igitur ad omnes suas
partes eā habet proportionē, quā diuisionis numerus indicat. Id ut clarius
intelligat, latius explicandū est. Vncia sanē ad semunciam dupla est: diuidit
enim uncia in duas semuncias. Eadem uncia ad duellam tripla est, quippe
quæ in tres duellas secatur. Ita ad sicilicum quadrupla, ad sextulam sextu-
pla, ad drachmā octupla, ad semisextulam duodecupla siue libralis, ad tre-
missam sesquialibralis, & in reliquis sequētibz eodem modo. Sed libet sin-
gularū uncie partium rationē inquirere, & primū ad suam cuiusq; proximā.
Semuncia igitur ad duellam est sesquipla siue sesquialtera: continet enim
semuncia duellam semel, & alterā item eius partē, nempe eius dimidium.
Duella ad sicilicum sesquiertia, quā Græci Epitriten nominant. Continet
enim duella sicilicum semel, ac tertiā insuper eius partē. Sicilicus ad sextu-
lam rursus sesquiplus: sextula ad drachmā, sesquiertia: drachma ad semi-
sextulam, sesquialtera: ita & semisextula ad tremissem. At tremis ad scrupu-
lum sesquiertius: scrupulum ad obolum, duplum: obolus ad bisfiliquā,
sesquiplus: bisfiliqua ad semiobolū siue ceracem, sesquiertia: semiobolus
ad filiquā, sesquialter: filiqua ad chalcū, sesquiertia: chalcus ad granum, tri-
plus. Porro earundem partium proportionē ad tertiā quancq; ita habent:
Semuncia ad filiquā, duellæ ad sextulam, sicilici ad drachmā, sextulæ ad
semisextulam, semisextulæ ad scrupulū, oboli ad semiobolū, bisfiliquæ ad
filiquā, semioboli ad chalcū, ubiq; ratio dupla. At drachmæ ad tremissem
dupla sesquiquarta: continet enim drachma bissemissem & quartā eius par-
tem. Tremissis uerō ad obolum ratio dupla super bipartienstertias: conti-
net enim tremis obolū bis, & eius præterea bessem, duas tertias uulgi uo-
cat. Deniq; scrupuli ad bisfiliquam tripla, filiquæ ad granū quadrupla. Sed
hæc hæc tenus. Nostra ætate monetarij, aurifices, numularijq; doctiores
libram suam à semuncia auspicant, cuius numerus est granorū 288. Sed in
medijs diuisionibus cum hac nō conueniūt. Nam multiplex genus, ut du-
plum, triplum, quadruplum, obseruant, omissis superparticularis generis
speciebus, hemiola ac epitrita, quæ usu longo ex duplicibus coniectant.
Sed & huius rei hic est typus.

Quota quæq; uncia
pars.
Quot grana in sin-
gulis.
Partium uncia ue-
rusta signa.
Proximorum tertio-
rumq; proportionē

$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{12}$	$\frac{1}{18}$	$\frac{1}{24}$	$\frac{1}{48}$	$\frac{1}{72}$	$\frac{1}{96}$	$\frac{1}{144}$	$\frac{1}{192}$	$\frac{1}{288}$
288	192	144	96	72	48	32	24	12	8	6	4	3	1
S	UU	9	U	X	ψ	H	SS	←	N	Z	N	Q	◊
Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla
Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla
Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla	Sesquipla
Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla	Dupla

Glareani liber.

7

A DE PEDE ROMANO AC EIVS PARTIBVS.
Tertia Assis materia CAPVT VI.

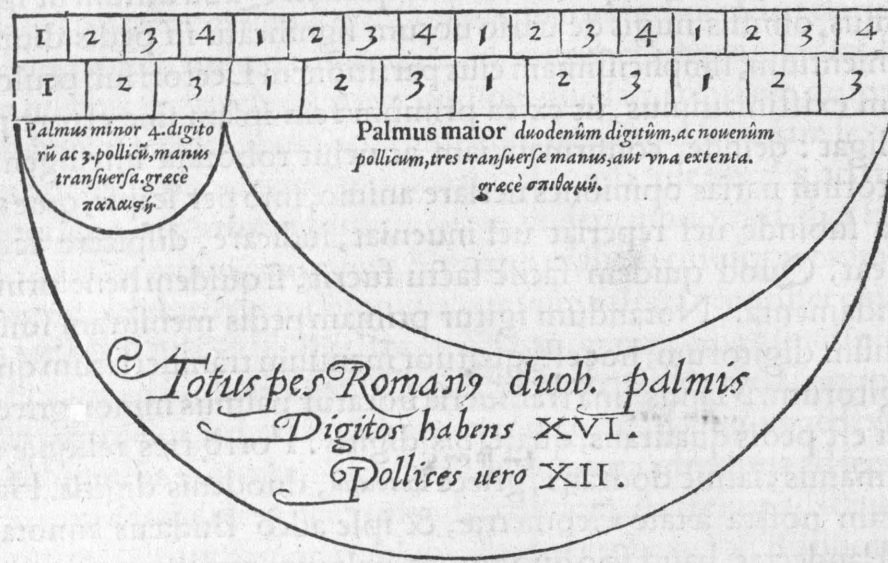
Væ res breuiter doceri uult, in ea si Lectorem per longas am-
bages trahas, ac uelut suspensum detineas, odiosum id sanē ac
intolerabile. Quod multi tamen adeo non cauerunt, ut stu-
diosi hoc quæsisse uideri queant. Quod uitium ut ipsi effuge-
remus, omissis nugis de uario uocum significato in pedis diuisione ob-
uenientium, simplicissimam eius partitionem Lectori sub oculos ponen-
dam existimauimus, ut ex ea primū rem ipsam sine errore probè in-
telligat: deinde, confirmata iam ac uelut roborata intelligentia, tutò
autorum uarias opiniones uersare animo, imò per se ipse, quæ alia atque
alia subinde uel reperiat uel inueniat, iudicare, dispicere ac discutere
queat. Quod quidem facile factu fuerit, si quidem bene prima iecerit
fundamenta. Notandum igitur primam pedis mensuram fuisse senū
denū digitorum, hoc est, quatuor manuum transuersarum quaternū
digitorum. Manus una transuersa uocatur palmus minor, græcè *παλαστή*,
qui est pedis quadrans, quaternis digitis. Porro tres reliquæ transuer-
sæ manus, latinè dodrans, græcè *συνδαμή*, duodenis digitis. Hanc men-
suram nostra ætate Geometræ, & ipse adeo Budæus annotationibus
in Pandectas, haud scio quo autore, palmum maiorem uocant, commo-
da sanē ac apta ad minorem palmum comparatione, ut sit triplū ad mi-
norem, extenta manus siue expassa, pollice & minimo digito. Hisce duo-
bus palmis uulgi hodie utitur in metiendis calceis, nempe manu ex-
tenta pro maiore palmo, qui est trium transuersarum manuum, & dein-
de medio in tergum inclinato digito ad mediam iuncturam. Verū quan-
do senū denū digitorum numerus in Assis rationem minus aptè ue-
nire posset, duodecim pollices inuenti sunt, nempe ut quaternis digi-
tis, quot sunt in transuersa manu, siue minore palmo, æquarentur ter-
ni pollices. Item rursus duodenis digitis, quot sunt trium transuersarum
manuum, siue palmi maioris, comparantur noueni pollices, qui conficiūt
pedis dodrantem. Id etiam nūc manet apud nostræ ætatis operarios. Pollex
igitur est pedis uncia: bini pollices, sextans: terni, quadrans: id est palmus
minor quaternū digitorum, ut diximus, græcè *παλαστή*: quaterni, triens:
quini, quincunx: seni, semis: septeni, septunx: octoni, bes: noueni, dodrans
siue palmus maior, græcè *συνδαμή*, ut dictū est: deni pollices, dextans: unde-
ni, deunx: duodeni postremo as siue pes. Ita perpetuò ternis pollicibus re-
spōdent quaterni digiti. Hæc ita simpliciter tradita ac memoriæ infixæ, faci-
le aperiūt uia ad omnes alias in metiendi arte mensuras capeffendas. Atqui
hæc pedis ratio, ex duobus quæ initio capituli tertij proposuimus, erat al-
terū ad omnia uasorū inania expedienda: cuius rei nunc typū exhibemus,
subiuncturi quadrantem Parisini pedis, qui huic tractationi longè aptior
est eo quem Leonardus à Portis nobis exhibuit. Vter uerò Romanis in
usu fuerit, id haud admodū referre puto (utrūq; enim diuersis temporibz.

B 4

De asse & eius partibus

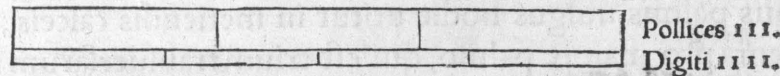
habuisse possunt) id magis attendendum, uter rei, quam hîc tractamus, accommodatior: quod de Parisino adeo uerum est, ut nihil prorsus dubitemus, cui & pondera & inania bellissimè congruunt. Nec in tot difficultates incidemus, ut is, qui nuper neglectis ponderibus, unica huius negotij basi, nobis hæc adeo ex certis incerta fecit.

Comparatiua quantitas expressa: comparatur enim digiti ad pollices, omnia omnium quantitate. Flori enim foliorum spatium, pedis longitudinem capere non poterat. Quadrantè tamen exhibemus ternis uncis, ex quo totus pes nullo negotio certo haberi potest, Quod si cui ea designatio non satisfecerit, is exemplo nostro è Lutetia adferri sibi curet.

Quadrans pedis Parisien. III. poll. III. digitis.

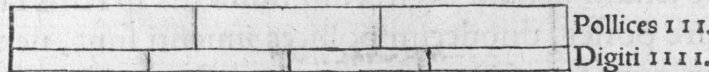
AD. V. uilhelmo Budæo habet Glareanus.

Pollices III.
Digitis III.

Quadrans pedis urbis Augustæ Vindelicorum.

Leonardus à Portis scribit hunc Romanum esse, sed ad hæc rem prorsus incommodus est.

Pollices III.
Digitis III.

DE VASIS GEOMETRICIS APUD AVTORES CELEBRATIS, in quadrum certum ac indubitatum per pedis Romani mensuram cogendis. CAP. VII.

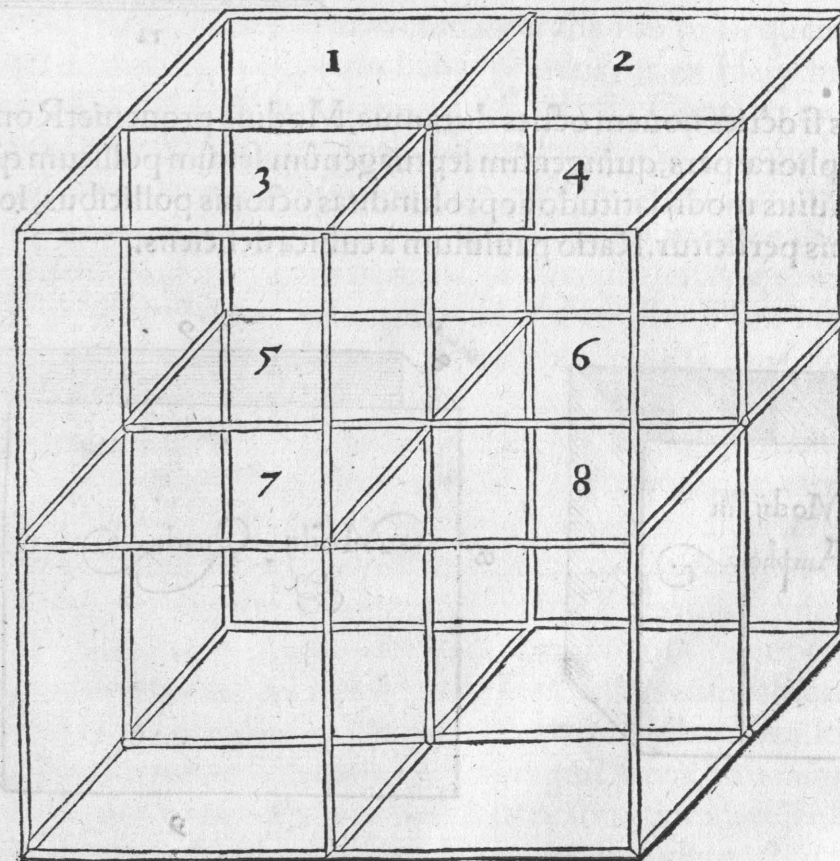

Non est uilum necesse hoc loco præfari, uarios esse mensurarum ordines siue modos, ut maximarum culeus est, mediarum amphora, minimarum sextarius, quando ex una pedis mensura omnes ex æquo prodeunt. Quapropter quicumque pedis rationem attenderit, mediam uiam, quæ tutissima est, ingressus, is facillimè tum minora, tum maiora expediet. Id autem in primis notandum: cum triplex sit mensura, longitudo, latitudo ac profunditas, & longum proprie dicamus, quod longius est, ut Ptolemæus ait lib. i. Geograph. cap. vi. sub finem, in cubis tamen ac globis tres hæ mensuræ eadem uidentur. Verum differre eas si tu ac positione, non est dubium, quod de lineis, superficiebus, ac corporibus apud Geometras in cōfesso est. Ex pedis autem Romani longitudine, tanquam certa quasi radice ac regula, omnes mensuræ in quadra certa deduci possunt,

Glareani liber.

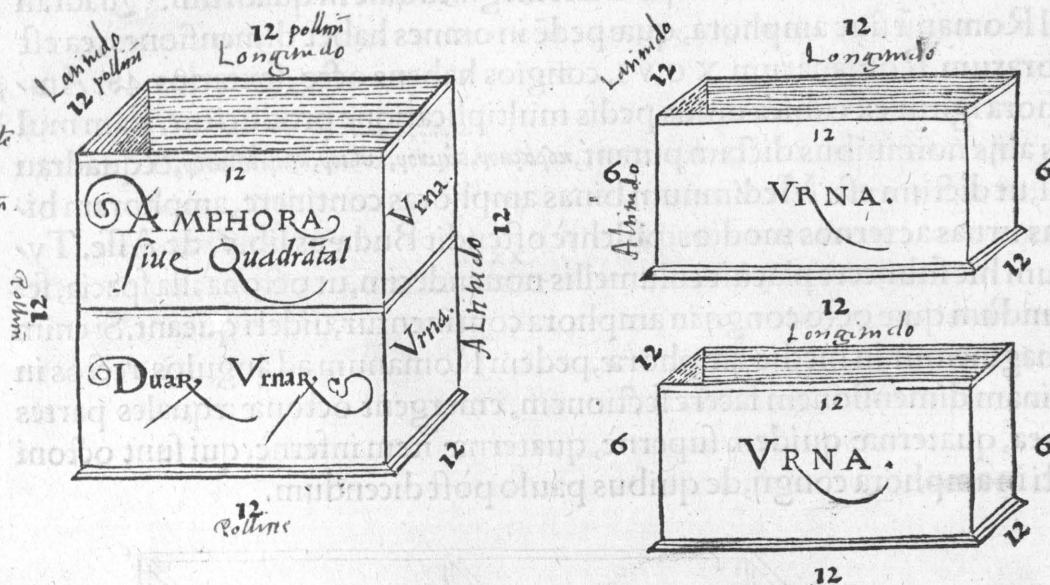
8

A possunt, quamuis illa fiant nonnunquam altera parte longiora, ita ut non sint omnino cuba, sed proximè tamen ad quadrum accedentia, & ferè multiplicatione cubica, nomine inter aduerbia incluso. Ad quam rem pollices, hoc est, uncia pedis, sunt accommodabiles, ut nulla alia mensura aptior. Vnde quemadmodum primæ cubi species multiplicando nascuntur: dicendo enim, bis duo bis, producitur octo in quadrum: ter tria ter, ita dicendo, duodecies duodecim duodecies, producitur cubus millenis septingenis uicenis octonis cubis pollicari magnitudine in quadrum. Quadrantal Romanum siue amphora, quæ pedem in omnes habet dimensiones, ea est librarum Romanarum XCVI, congios habens octo, sextarios 48. Amphora igitur ex cubica unius pedis multiplicatione producitur. Eam multis alijs nominibus dictam putant, *κράμιον, σάμνον, κύβιον, ἡμιμέδνον*, & quadrantal, ut dictum est. Medimnum binas amphoras continere, amphoram binas urnas ac ternos modios, pulchrè ostendit Budæus lib. v. de Asse. Ty-
B pum hîc subijcere placuit columellis nouendecim, ut octona illa spacia, secundum quæ octo congij in amphora continentur, uideri queant. Si enim imaginemur in medio amphoræ, pedem Romanum ad angulos rectos in trinam dimensionem facere sectionem, emergent octonæ æquales partes in ea, quaternæ quidem supernè, quaternæ item infernè, qui sunt octoni isti in amphora congij, de quibus paulo post dicendum.

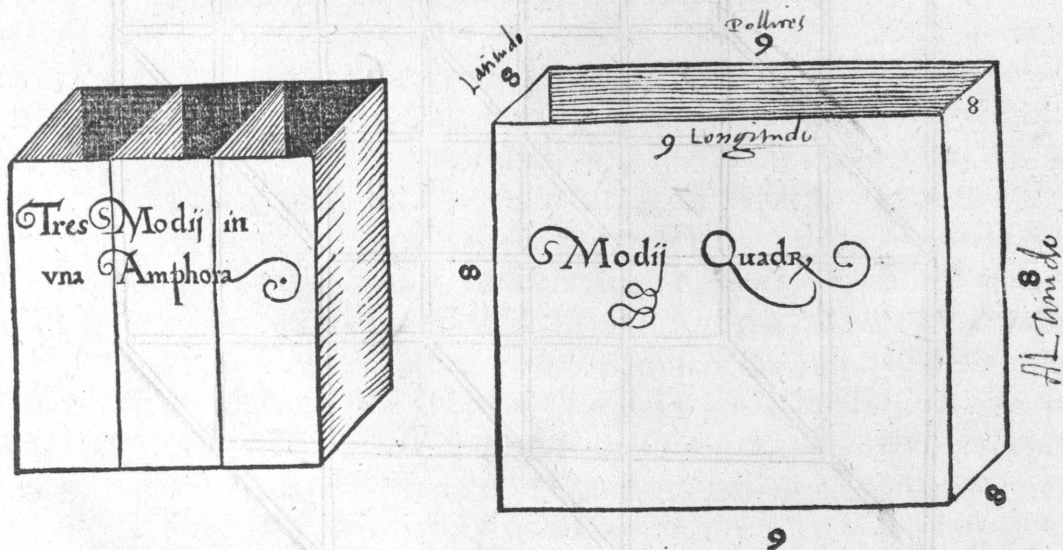

De asse & partibus eius

A AMPHORA E dimidium uocatur Vrna. Fit, si duodecies duo-
decim sexies ducas, octingenū sexagenū quaternū pollicum quadra-
torum. Cuius urnae longitudo ac latitudo integri, sed profunditas dimi-
diati pedis mensu explicabitur. Ratio quidem quadra, sed dimidio a cubi-
ca deficiens. Vrna triticarium sextarium Friburgensem continet, si uas
cui leuiter imponitur sextarius, uel semel, uel bis concutiatur: alioqui cu-
mulatior est aliquantulum sextarius quā urna, exigua sanè differentia.

B Rursus si octies nouem octies ducamus, Modius proueniet Romanus,
tertia amphorae pars, quingenū septuagenū senū pollicum quadra-
torum. Cuius modij latitudo ac profunditas octonis pollicibus, longitu-
do nouenis perficitur. Ratio paululum à cubica deficiens.

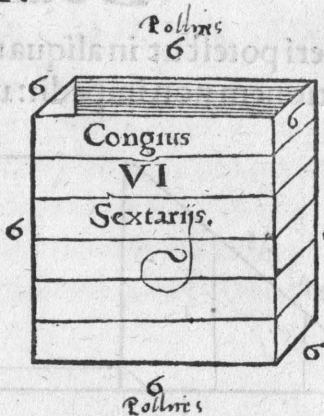

CON

Clareani liber.

9

A CONGIUS inter reliqua uasa cele-
berrimū, sexies sex, sexies, aquā ac uerè cubi-
cam multiplicationē recipit, ducenū denū
senū pollicū quadratorū capax. Hunc pro-
ducit dimidiatus pes, secundū cuius unciarū
diuisionē sextarij in congio pernotant. Ex his
autem luculenter apparet, nō ut totus pes am-
phoram producit, ita & pedis dimidium pro-
ducere amphorae dimidiū, sed octauam eius
duntaxat partem.

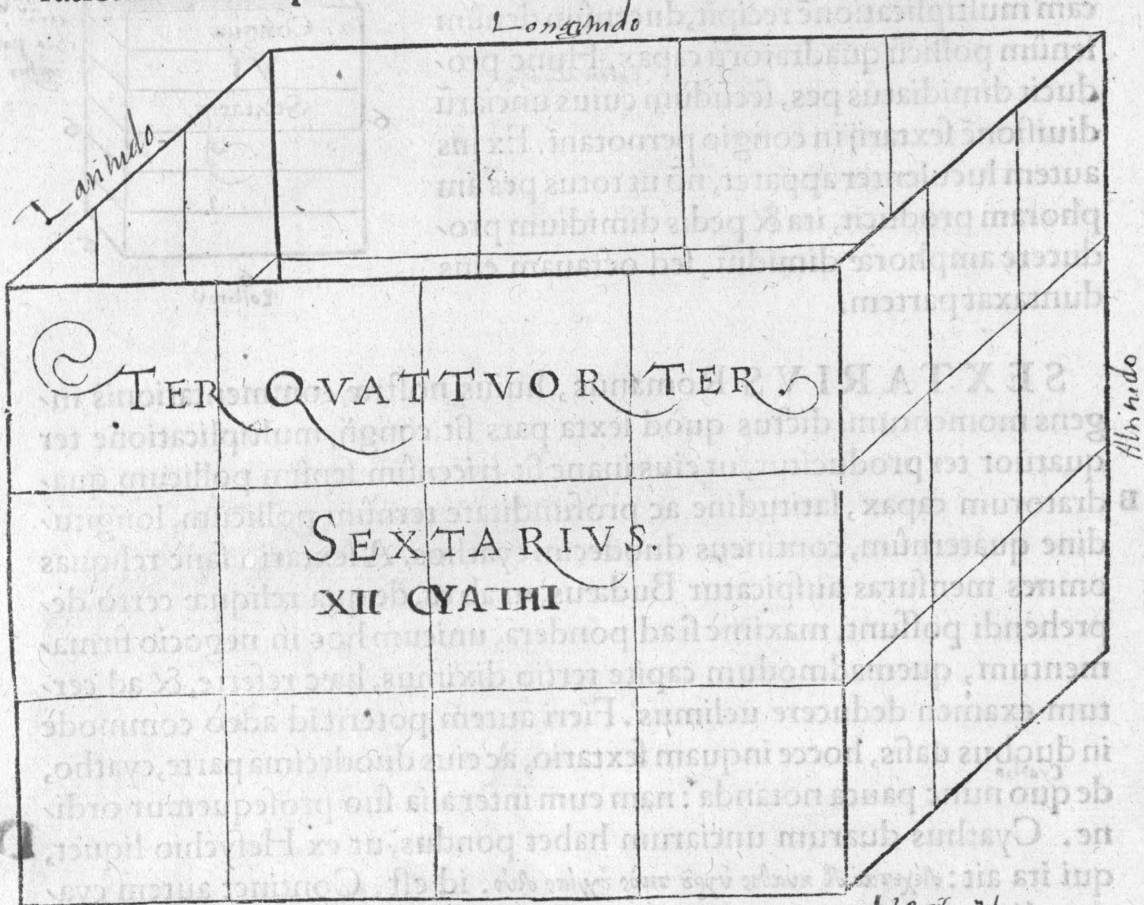
SEXTARIUS Romanus, huius nostrae commentationis in-
gens momentum, dictus quod sexta pars sit congij, multiplicatione ter
quatuor ter producitur, ut eius inane sit tricenū senū pollicum qua-
dratorum capax, latitudine ac profunditate ternū pollicum, longitu-
dine quaternū, continens duodecim cyathos. A sextario sanè reliquas
omnes mensuras auspicatur Budaeus, ut ab ea, de qua reliquae certò de-
prehendi possunt, maximè si ad pondera, unicum hoc in negotio firma-
mentum, quemadmodum capite tertio diximus, hæc referre, & ad cer-
tum examen deducere uelimus. Fieri autem poterit id adeò commodè
in duobus uasis, hocce inquam sextario, ac eius duodecima parte, cyatho,
de quo nunc pauca notanda: nam eum inter alia suo prosequemur ordi-
ne. Cyathus duarum unciarum habet pondus, ut ex Hesychio liquet,
qui ita ait: *δέξαται δὲ νύκτος ὕψος πέντε ὀγγίας δύο*. id est, Continet autem cya-
thus liquoris alicuius uncias duas. Facito inane, cuius longitudo duo-
rum sit pollicum, latitudo sesquipollicis, profunditas unius, uidelicet ut
sit capax ternū pollicum. Tum uerò statue libram, in cuius alteram lan-
cem ponito duarum unciarum pondus, in alteram uerò tantum uel uini
uel aquae, ut librae examen ad angulos rectos constet. Eum inde liquo-
rem fundito in cauum illud inane, & uidebis impleri superficietenus;
quod ni fiat, falsa fuerit probatio. Sed agè iam idem de sextario ostenda-
mus. Isidorus sextarium dupondium facit, hoc est, quaternū ac uice-
nū unciarum. Facito tibi rursus inane x x x v i, pollicum capax, uide-
licet cuius longitudo sit quaternū, latitudo ac profunditas ternū pol-
licum. Statuito libram, in cuius alteram lancem duas ponito libras Ro-
manas, in alteram tantum liquoris infundito, ut aequilibrium constet,
eum deinde liquorem in illud inane infundito, & liquoris superficies ex-
trema respondebit labris ad amussim. In his duobus uasis efficax proba-
tio sufficiens fuerit ad omniū uasorum aequitatem probandam. Hic causa-
ri inaequalitatem ponderū in uino & aqua, iniquū fuerit, non minus quā
pedem ac ipsa pondera nō aqua causari. Lutetianus siue Parisiensis pes, ac
publica pondera eiusdem urbis, pulcherrimè respondent: alibi scio defi-
ciunt. Nihil autem stultius quā dicere, uinū & aquam pondere differre,

De Cyatho pbano
Vide in Geor. Agric. p. 25. qd ad
eum latus dicit, & nos ad eum

De Sextario pbano

De asse & partibus eius

Fieri potest ut in aliqua magna summa uno cyatho differant, at id nostra rationem non impedit: ut in sextario cochlearis uncia, in congio cochlear.

Cya thi	XII	Sextarius	as	II librae.	TER QVATTVOR TER	dim. carice pely
	XI	Deunx		I lib. & X. un.		Sesquicoepina. Dimidium
	X	Dextans		I lib. & VIII un.		mensurae Fribur. Brigoe.
	IX	Dodrans		I lib. & VI un.	TER TRIA TER	Dimidium mensurae Basilien.
	VIII	Bes		I lib. & IIII un.	TER QVATTVOR BIS	Musarum poculum.
	VII	Septunx		I lib. & II un.		Cheopina. Dimidium Pintae.
	VI	Semis		I libra.	TER TRIA BIS	Hemina, κατύλη, βόβλιος
	V	Quincunx		X unciae.		Benedictinorum poculum.
	IIII	Triens		VIII unciae.	BIS TRIA BIS	Em Parisiæ pely, sextario has
	III	Quadrans		VI unciae.	QUATTVOR BIS	Gratiarum poculum.
	II	Sextans		IIII unciae.		
	I	Vncia sext.		II unciae.		

Videntur autem mihi, ni fallar, apud priscos pocula fuisse, quorum, quod duorum fuit cyathorum capax, sextantis habuit nomen: quod trium, quadrantis: quod quatuor, trientis. Atque haud scio an omnium assis par-

De his inde Agricola f. 20 ut diximus, ut quincuncis, septuncis ac dextantibus, Nomina ferè omniū partium legunt uariè apud autores. Sextantis, Martialis: Sextantes Calliste duos infunde Falerni. Quadrantis, quod Gratiarū fuit. Idem: Quadrante du-

plices

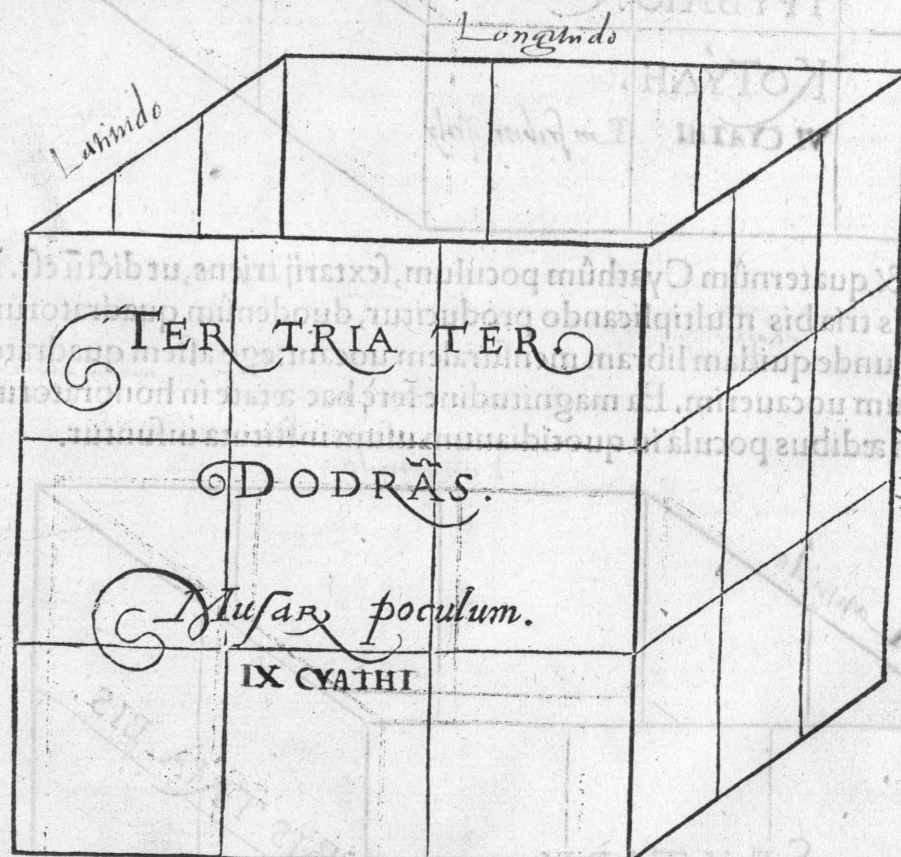
Glareani liber.

IO

A plices de seniore cado. Trientis. Idem: Seruabor domina Ruffe triente tuo. quod uocabulum est & apud Persium ac Propertium. Quincuncis, semissis & beffis. Idem: Quincunces, & sex cyathos, beffemq; bibamus. (Dodrans Musarum poculum est.) Deuncis. Idem: Misceri sibi protinus deunces. Budæus autem lib. v. nō magis pocula quā mensuras ea nomina significare putat, quod facile credo. Martialis lib. viij. ad Posthumiū, beffem uidetur scutulam uocare, cum inquit: Beffalem ad scutulam sexto peruenimus anno, Post hunc in cotula rala selibra data est.

Quod si ter tria ter ducas, uerum cubum, nouenū cyathum produces, Poëtarum, ἡ τῶν θ'. μισθῶν ποτήριον, olim ebriorum iudicatum, quod hodie sobriorū esset. Meminit Horat. lib. iij. Carm. ode xix. Ternos ter cyathos attonitus petet Vates. Et Ausonius in grypho ternarij: Ter bibe, uel toties ternos, sic mystica lex est. Basilienis mensurae dimidium. Sobrii hominis in singulos epulatus iusta mensura, tribus cyathis minor sextario.

Porro in hisce typis latitudo contracta, ex longitudine & altitudine, quas certa pollicari magnitudine distinximus, facile intelligitur.

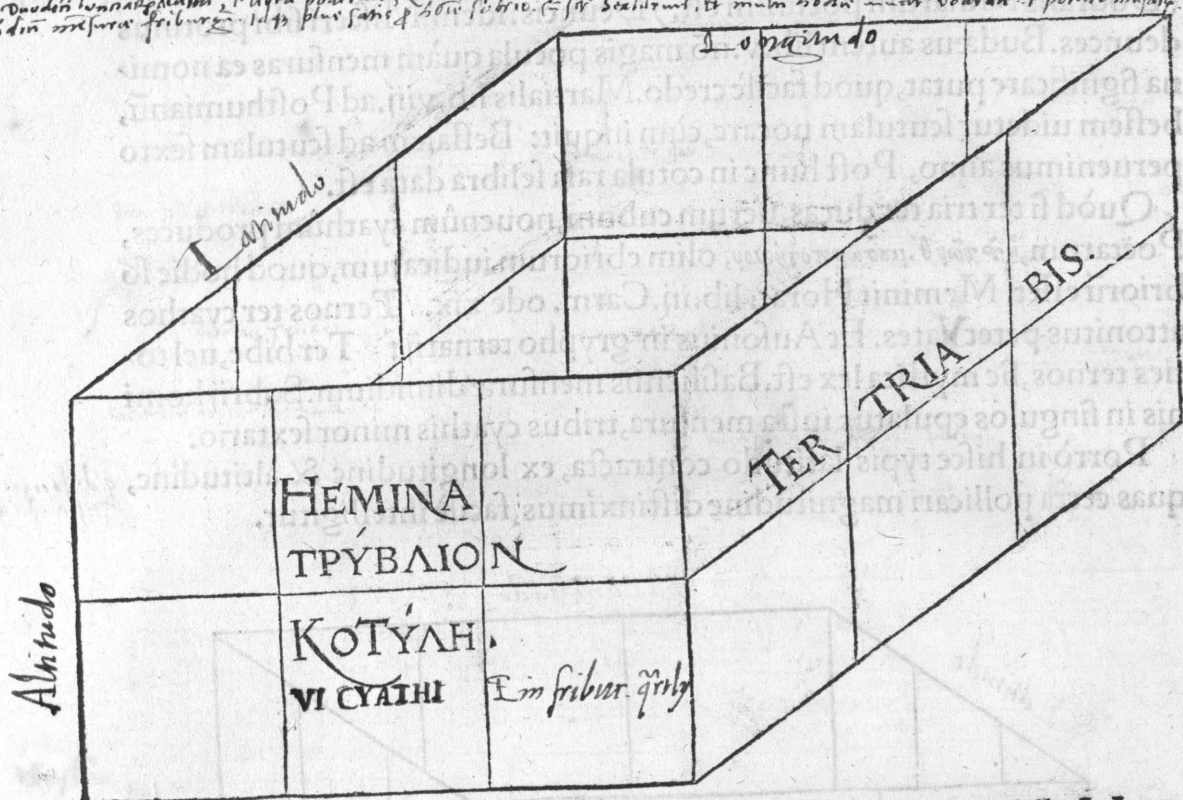
Nunc uerò certa in omnes partes designatione pocula aliquot describemus, ut Lectoris etiam oculi satientur: quorum primū Hemina, quæ græcè κατύλη καὶ βόβλιος dicitur. Ea producitur dicēdo, ter tria bis, ratione quidem quadra, sed non uerè cubica, pollicum quadratorum denū octonū spa-

C

De asse & partibus eius

cium cōplexa. Vasis longitudo latitudoq; trinūm pollicū, profunditas binūm. Sextarij dimidiū, ut ex superioribus patet. Pōdus eius libra, hoc est,

xii uncia. Cyathos habet vi. Benedictinorū poculum, Eius hic est typus.

Est & quaternūm Cyathūm poculum, sextarij triens, ut dictū est. Inane eius bis tria bis multiplicando producit, duodenū quadratorum pollicum, unde quidam libram mensuralem uocant: ego assem quadratorum pollicum uocauerim. Ea magnitudine ferè hac ætate in honoratorum uirorum ædibus pocula in quotidianum usum instituta uisuntur.

Porro

Glareani liber.

II

A Porro trium cyathorū poculum, Gratijs sobrietatiq; dicatum, produces, si latitudo binorum pollicum, longitudo trinūm, profunditas sesqui pollice expediatur. Id sextarij quadrans apud autores dicitur. Viduarum ac uirginum poculum nostra ætate. Eius hic est typus.

B Sequitur Cyathus, duodecima sextarij pars. Inane eius trium pollicum, longitudo binūm pollicum, latitudo sesquipollicis, profunditas pollex. Pōdus, ut ex Hesychio ostensum est, binarū unciarū. Huius hic est typus.

Quemadmodū cyathus est sextarij uncia, id est, pars xxi i. ita cochlear est cyathi uncia. Diuiditur enim sic cyathus in xxi i cochlearia, ut sextarius in xxi cyathos. Porro quemadmodū sextarij partes secundum assis diuisionem factæ, uarias habent appellationes, ut, sextantis, quadrantis, trientis &c. ita sanè cyathi partes ad eandem assis sectionē institutæ, diuerfas item habent denominationes, quanquā nō ita certas, ut paulo post dicturi sumus.

C Hæc hætenus simplicissima ratione, nempe pro rudibus suscepta, proponere placuit. Neq; enim ignoramus, plures alias esse in magis quadram formam rationes redigendi huiusmodi uasorum species. Sed hercules hîc magnopere cauendum erat, ut pollicum ratio perpetuò maneret, quadri forma utcunque appareret, quippe quæ non minus in rotundum reduci poterat: sed tum periret pollicis maiestas, quem hîc tantum non adoramus. Non igitur placuit, cum negocij pessimo publico, ingeniū ostendere, ut radicū, hoc est, pollicum, ex quibus totum hoc uelut pullulat negocium, tam foedè periret. Cum igitur inane cyathi sit ternū quadratorū pollicum, singuli quadrati pollices cyathi trientem faciunt. Quapropter ex pollicis quātitate (cū terni cyathū expleant) omnis uasorum

C 2

ad hoc miss ad hoc

Creme magna

Chenop

12

extasins hr 36 dollars, y qntna hrr
phleoria, rre sxtarias hr 144 Co
hlaria. Sed pti dnas) nō pte dixit
ed in phrasia.

Hic typus oppide ut his
 ist ad omnes non naturae
 formas, uolunt, quia sunt Cy
 alio prout. Alismant aut
 mēsa Polibius ut Corleu a
 rē. Pēdus uero Vmō et Sca
 mē. Cāpō quēdam in d
 in Bailem. mēntia. Būc ist
 quē ad plaphōdū reparat
 lē ad solū prōbēz pōm
 trēms ist. Ita Polleu, si ad
 vūpa reparatū, bēis pō. Sin
 ad Cydus, prēm ist.

DE MENSVRIS HEBRÆIS. CAP. VIII.

[illegible]

De asse & partibus eius

D quod nostra ætate de cyatho ac modio factum est, accidat, quorū alter quadruplo, alter sextuplo maior uulgo creditus est, etiā ab ijs qui literas ipsas bonas comedisse uideri uolunt. Non omnino inter Hebræorū Rabinos conuenit: nil igitur mirum, si ipsi nō omnia ad unguem cognoscimus. Sat fuerit, puto, Lectori, scire Log esse longē minorē mensurā, quā sit Hin aut Seah. Veritas sit, ut antē diximus, penes autores.

Log, sex ouorum capax, ut dicunt Hebræi. Diuus autem Hieronymus sextarium uertisse dicitur, ut Leuitici decimoquarto. Et olei sextarium, duosq; turtures. Hic Robertus duplicem sextarium nobis exhibet. Alterum Hebraicum, qui sit octonūm cyathūm, quem Parisini hodie Cheopinam uocēt, de qua paulō antē ex Budæi libro de Asse quinto, disseruimus. Dimidia est Pinta, eam Hebraicē Log dictam putāt. Alterum sextarium Romanum, qui sit duodenūm cyathūm, de quo item superius copiose diximus. Sanctes Pagninus Lucensis Hebraicarum dictio num interpres, ex Rabi Dauide ait, Log esse duodecimam partem mensuræ Hin: de qua paulō pōst.

Quæcē τὸ οὐβάριον, Latine acetabulū, Francicē fauciē, Celticē & germanicē ein effigfelse. De eo multa in prioribus, ubi Plinij codicis errores redarguimus. Sesquicyathum continet. Eius mentio tum alibi, tum Exodi xxv. & xxxviij. Acetabula, phialas, & scyphos. Item Numeri viij.

Semodius Romanus, Choas Atticas geminas habet, autore Iosepho libro tertio Antiquitatum, cap. xiiij. Chus autem heminas octo, sextarios quatuor continet. Hin igitur Choæ duplo maior, & Hin græcē σίχους appellatur, senūm Pintarum, librarum Romanarum denūm senūm. Est eius mentio Ezechielis xlv. prorsus ad finem, & xlvi. Item cap. iij. ita ait Propheta: Aquam in mensura bibes, sextam partem Hin, id est, Pintam, hoc est, sedecim cyathos.

Modius. Rabi Solomon ita habet: Satum sex habet Cabos, Cabus quatuor Log. Log uerō sex oua. Ex his liquet, Satū tertiam partem amphoræ esse, ut & modius est. Mentio eius est Genesios xviij. Accelera tria Sata farinæ commisce, & fac cineritios panes. Et iij. Reg. viij. In tempore hoc modius Similæ uno statere erit, & modij hordei statere uno.

Cabus duas Pintas Parisinas habet, cyathos trigintaduos, ut ex iam dictis Rabi Solomonis uerbis patet. At Sanctes Pagninus Cabum sex medimnis circumscribit, ut sit amphorarum xii. ad illum locum, qui est iij. Reg. vi. Tandiu obfessa est ciuitas donec uenderetur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars Cabi stercoris columbarum quinque argenteis. Ita in hac dictione uehementer uariatum est apud Hebræos.

Gomor, Exodi xvi. est decima pars Ephī. Porro Ephī & Batus, decima pars Cori, ut patet Ezechielis xlv. Quidam putāt Iosepho

Glareani liber.

13

Iosepho Assarion dictum. Quando autem Ephī idem est quod amphora, amphora uerō habet XLVIII sextarios Romanos, denique cum Gomor sit decima pars Ephī, sequitur Gomor habere propemodum quinque sextarios: in summa defunt duo sextarij.

Ephī maximē celebris mensura apud Hebræos, ita quidem Cori decima pars, ut eius Gomor est pars decima. Porro Ezechielis xlv. Batus & Ephī idem sunt. Batus autem, autore Iosepho, habet sextarios septuagintaduos, quod de minore intelligatur oportet sextario.

Igitur idem sunt Ephī, Batus, & amphora. Probationem sumit Robertus ex Esaia cap. v. ubi nostra translatio habet, Triginta modij sementis facient modios tres: ibi Hebræi ita habent, Corus sementis faciet Ephī. Vbi diuus Hieronymus, Triginta (inquit) modios pro Coro posuimus. Hinc apparet, quemadmodum triginta modij respondent Coro, ita Ephī tribus modijs.

Et Ruth secundo pro Ephā, editio Chaldaica habet tria Sata. Et Rabi Solomon in Ezechielis cap. xlv. asseuerat Ephā & Batum tria capere Sata. Item tertij Reg. viij. idem inquit, duo millia Batorū comprehendere sex millia Satorū. Idem Rabi Exodi xvi. ait Ephī continere tria Sata. Hæc pro simplicissima ratione sufficiunt: non enim nos latet quā mira à scriptoribus super hac re tradita legantur.

Dimidius Corus, hoc est, quindecim modij, quinque Ephī. Corus enim habet triginta modios, decē Ephī. Ea dictio semel tantum, inquit Robertus, in sacra scriptura inuenitur, Osee tertio: Fodi eam mihi quindecim argenteis, & Coro hordei, & dimidio Coro hordei. Vbi pro dimidio Coro ponitur Lethech. Corum autem & eius dimidium diuus Hieronymus ad quadragintaquinque modios reduxit, quod quidem pulchrē cum hac traditione conuenit. Hæc alieno autore tradita, digna tamen quæ sciantur, omittere nolimus, ut Lector etiam hac parte adiutaretur.

DE ASSE IN COELO.

CAP. IX.

Numerus duodenarius, inquit Budæus libro primo, & Astro-nomicis & Genethliacis familiaris & accommodatus est. Vnde & aspectus quadrantes obleruant, & trientales, sextantesq;. Hos duos extremos, trinos & sextiles uulgo uocant. Hæc ille. Quia in re sciendum, totum zodiacum instar assis esse, signa uerō duodecim, uelut eius uncias. Cæterum Astronomi omnes aspectus ab Horoscopo considerant. Est autem Horoscopus ea coeli pars, quæ genituræ tempore ab Oriente emergit supra horizonta: ad hunc omnes referuntur aspectus, quorum mathematici quatuor enumerant. Primus est sextans, qui sit in sexta zodiaci parte, signis duobus, siue in tertio signo (utroq; enim modo autores loquuntur) siue denique LX gradibus: atque

C 4

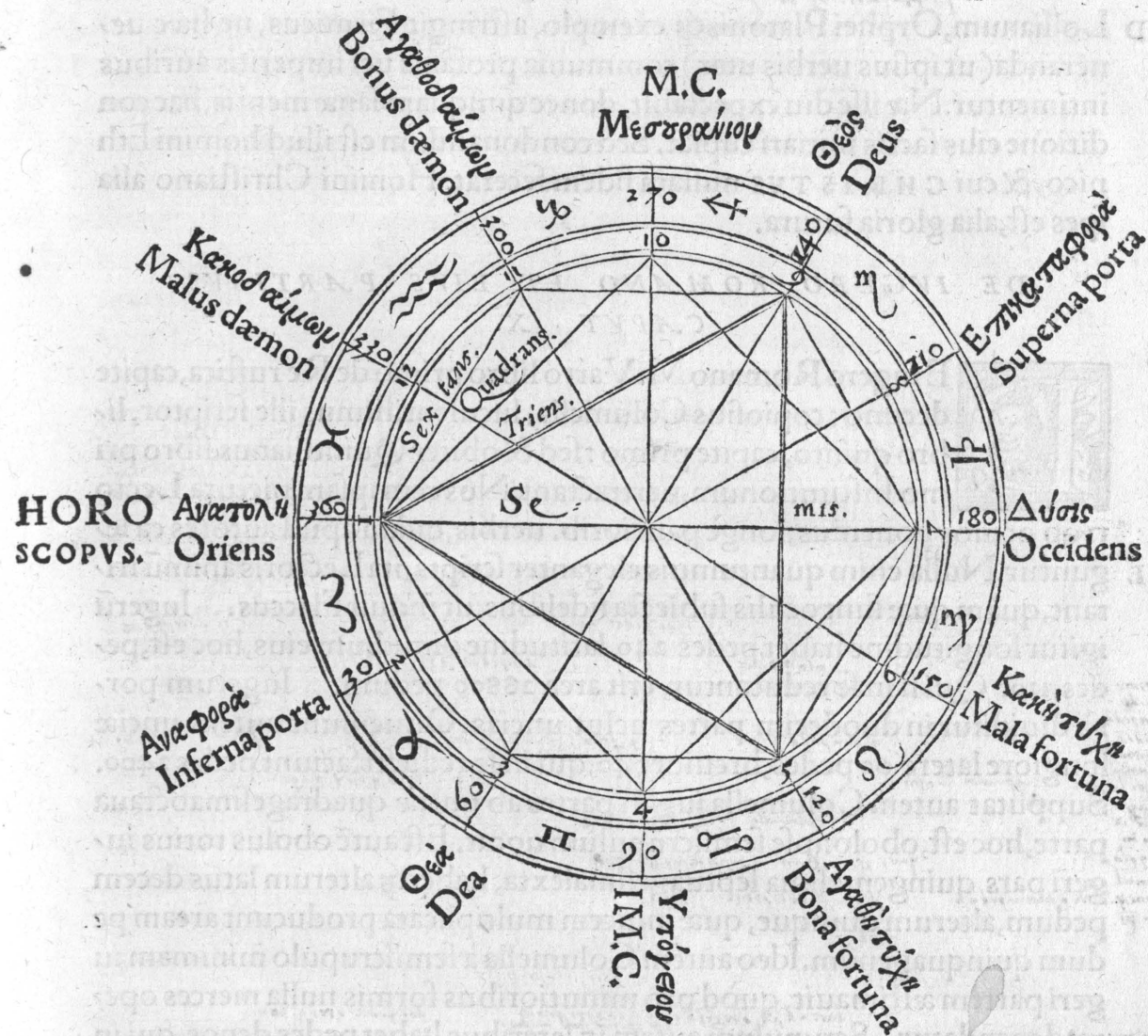
De asse & eius partibus

Dob id sexagenarius dictus. De quo Plin. lib. ij. cap. xvij. Hic numerus (inquit) sexangulas mundi efficit formas. Idem etiā hexagonus dicitur. Secundus quadrantalus, qui in quarta zodiaci parte fieri solet, signis tribus, aut in quarto signo, trium signorū interstitio, x c gradibus: ob id enim nonagenarius dictus. Plin. eodem lib. cap. xv. Martis (inquit) stella, ut propior, etiam ex quadrato sentit radios ab x c partibus, unde & nomen accipit. Dicitur etiam tum quadratus, tum tetragonus. Tertius trientalis, qui trientem zodiaci capit, & in quinto fit signo, quatuor signorū interuallo. Is constat partibus cxx. Plinius triquetrum iam dicto loco appellat. Vocatur & trigonūs. Quartus semissis, qui fit diametro, sex signis siue in septimo signo, per gradus 180. Hic aspectus minax & malignus perhibetur, cum triquetrus sit irradiatio læta ac felix, sicut & sextans simili benignitate cum triquetro aspectu. Quadrantalus autem tristis, ut semissis. Omnium autem aspectuum ratio hoc sequenti typo facile perdiscitur: sumptus est ex Iulij Firmici lib. ij. capitib. xvij. xix. ac xx. quibus capitib. quaternos aspectus tractat, quorum tamen collatio tota pendet ex Horoscopo. Primus aspectuum quaternarius est, IIII cardinum qui sunt in quadrantibus ac semisse, Ortus, occasus, medium cælum, imum cælum, græcè ἀνατολή, δύσις, μεσσηριον, ὑπόγειον. Alter quaternarius est in trientibus & sextante. Ex triente quintus & nonus, ex sextante tertius & undecimus, bona fortuna, deus, dea, bonus dæmon: græcè ἀγαθὴ τύχη, θεός, θεά, ἀγαθὸς δαίμων. Tertius quaternarius pigrorum locorum, qui unico tantum signo ab Horoscopo distant cum oppositis diametro locis, ut sunt, secundus, duodecimus, sextus & octauus: inferna porta, malus dæmon, mala fortuna, superna porta: græcè ἀναφορά, κακοδαίμων, κακὴ τύχη, ἐπιμεταφορά. Porro in hoc typo signa duodecim ita naturali serie disponuntur, quemadmodum ascendere consueuerunt. Partes quoque gradus nunc uocant, appositæ sunt: nam in ijs apponendis perquam sollicitus uisus est Firmicus. Hæc tamen si (inquit Budeus) uanissime à Mathematicis disputantur, ideo tamen utilia sunt cognitu, quod & aspectuum radiationumque adnotatio, astronomie etiam cum genethliologia communis est. Mihi porro in hoc notantur, quod in assis ratione cadunt, tum etiā quod apud celebres autores saepe adducuntur. Et ipsa zodiaci diuisio in assis modum temporum rationem secum trahit, nempe anni duodecim menses: quadrantes enim anni dicimus ternos menses, uulgò quatuor tempora, & adhuc ineptius, quartalia uocata. Semestre imperium, sex mensium, & multa similia, passim obuia, ac notiora quàm ut multum operæ de ijs enarrandis in hoc compendio sumamus.

Vanitas

Clareani liber.

14

C VANITAS uanitatū, & omnia uanitas, clamat sanctus ille Ecclesiastes. At ubi magis congruet hæc exclamatio, quàm in uanissimam hanc, falso appellatam scientiam: quippe quæ stultè se ea comprehendere existimat, quæ in solius Dei optimi maximique potestate, nutu, ac uoluntate consistunt. Non facile mouebit Firmicus ille multorum millionum præceptis animum uerè Christianum à certa in Deum spe, qua probè scimus, contra sydera, ac omnium astrorum uim, imploratum ab eo auxilium plus quàm potens fore. Nihil, aut admodum parum facit Horoscopus ad corporis aut animæ salutem: plus hercle felix educatio, ad Christiana opera consuefactio, cum optimis quibusque à teneris consociatio, postremò commiserantis Dei gratia, omnibus profuerint, quàm sollicita illa syderum obseruatio, omnis superstitionis origo ac fons. Astra inclinant, necessitatis nihil habentia. Verum dii boni quot modis ea inclinatio, calamitatibus ac necessitatibus nostris ita urgentibus, impeditur: ut millesimus quisque ad eam inclinationem non perueniat. Vt libet ridere, quoties lego seuerum illud iusiurandum, quo Mauortium Lollia-

De asse & eius partibus

D Lollianum, Orphei Platonisq; exemplo, astringit Firmicus, ne hæc ueneranda (ut ipsius uerbis utar) communia profanis uel imperitis auribus intimentur. Næ ille diu expectabit, donec quisquam sanæ mentis, hac conditione eius sacris initiari cupiat. Sed condonandum est illud homini Ethnico, & cui CHRIS TVS nullam fidem fecerat. Homini Christiano alia spes est, alia gloria futura.

DE IUGERO ROMANO ET EIVS PARTIBVS. CAPVT X.

DE iugero Romano M. Varro libro primo de Re rustica, capite decimo: copiosius Columella, luculentissimus ille scriptor, libro quinto, capite primo: sed & obiter Quintilianus libro primo Institutionum, pertractant. Nos rem ipsam pictura Lecto-
ri ob oculos ponemus, longè pauciorib; uerbis, quàm apud autores ea le-
Eguntur. Nulla enim quantumuis eleganter scripta, ita Lectoris animũ iri-
tant, quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus, ut inquit Flaccus. Iugerũ
igitur longitudine habet pedes 240. latitudine dimidium eius, hoc est, pe-
des 120. Qui si in se reducantur, erit area 28800 pedum. Iugerum por-
ro diuiditur in duodecim partes uelut uncias. Obueniunt autem uncia
longiore latere 60 pedes, breuiore 40. qui in se reducti faciunt pedes 2400.
Supputat autem Columella iugeri partes ab uncia quadragesimo octaua
parte, hoc est, obolo: ipse semiscrupulum uocat. Est autè obolus totius iu-
geri pars quingentesima septuagesima sexta, habetq; alterum latus decem
pedum, alterum quinque, quæ inuicem multiplicata producunt aream pe-
dum quinquagenũ. Ideo autem Columella à semiscrupulo minimam iu-
geri partem æstimauit, quòd pro minutioribus formis nulla merces ope-
ræ dependatur. Scrupulum autem in lateribus habet pedes denos, qui in
se reducti faciunt aream centenum pedum. Semisextula latus unum 20 pe-
dum, alterum decem habet, qui inuicem ducti, efficiunt 200 pedes. Sextu-
la latera uicenum pedum, faciunt aream 400 pedum. Sicilique latera, alte-
rum 20, alterum 30 pedum, aream faciunt 600 pedum. Semuncia latus
alterum 40 pedum, alterum 30, aream conficiunt 1200 pedum. Denique
uncia latera, alterum 40, alterum 60 pedum, aream faciunt 2400 pedum.
Quæ area cum suis lateribus, per omnes assis partes facile ostendit omnẽ,
qui quidem in hanc rationem uenit, numerum.

Huic typo subiecimus quatuor uersus, uelut omnium iam dictorum
syllogismum. In quorum primo ostenditur, quota quæq; pars sit iugeri.
Est enim obolus iugeri pars quingentesima septuagesima sexta. Scrupulu
autem ducentesima octogesima octaua. Semisextula centesima quadra-
gesima quarta, ac deinceps ut numeri indicant. In secundo uersu pedes tum
ipsius iugeri, tum partium eius, positi sunt. Habet enim obolus siue semi-
scrupulum in area 50 pedes, scrupulum duplo plures, nempe centum. Se-
misextula c c, sextula c c c c, & in sequentibus similiter, Tertius ordo ex-
plicat

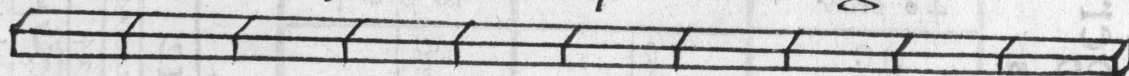
Clareani liber.

15

A plicat nobis in omnibus tum uncia, tum assis partibus, quot sint scrupu-
li. Quod ideo factum uidetur, quòd scrupulum est centum pedum, qui
numerus plurimum memoriæ est accommodus. Postremus uersus, uetu-
sta signa tum uncia, tum assis partium continet, de quibus copiose initio
huius commentationis diximus. Huic ultimo uersui subiecimus propor-
tiones proximorum cuiusq;, quas dinoscere nullus labor est: duplæ enim
sunt ad sextantem usq;, excepta una hemiola inter sextulam ac siciliquũ.
Porro ab uncia usq; ad assem omnium numerorum in hoc typo ratio est,
quæ est numerorũ qui à monade sunt usque ad duodenariũ, 1. 2. 3. 4. 5.
6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. Omnes enim hi cadũt in genus superparticulare, ex-
ceptis primis duobus inter se duplis. Sed hætenus de typo & subiectis nu-
meris. Enumerat præterea Columella iugeri partes, Acũ quadratũ, c x x
pedum in quadrum, dimidium iugeri. Item clima quoquo uersus l x pe-
des, id est, iugeri fescuncia. M. Varro ait Iugum ab Hispanis uocari, quod
iuncti boues uno die exarare possint. Verum autem quadratũ esse quo-
quo uersus centum pedum. Verum hæc & quæcunq; alia diuisionibus ad-
ducuntur, facile ex hoc adeò typo iudicari poterũt. Ad metiendum autem
iugerum, Romani commodissimè sibi uirgam factitarũt denũm pedum,
quam proinde decempedam nominauere, cuius Horatius secũdo Carmi-
num libro meminit, Ode xv. Hæc uirga uicies quater ordine posita, lon-
gitudinem: duodecies uerò, latitudinem iugeri mensori expediet.

IUGERI Romani typum sequens
habet pagina.

Decempeda: decem pedum Regula

Suma negonj

Longius unciæ latus

Breuius unciæ latus 120

[illegible]

Quota quæq; iugeri pars.
Pedes in partibus tum un
cia tum alsis.
Scrupula in partibus tum
uncia tum alsis.
Signa uetusta tum partiū
uncia, tum alsis.

[illegible][illegible]

16 *Sexta huius de As
se libri materia.*

Hæreditatem in XII partes diuisam notius est, quàm ut multis uerbis admonere sit necesse. Libro enim secundo Institutionum, titulo de hæredibus instituendis, Iustinianus omnes assis partes bono sanè ordine explicat. Sed notandum, quod & Imperator ibidem admonet, Assis, id est, hæreditatē, nō semper in XII diuisam esse partes, sed semper tamē in assis rationē. Quippe senarius & ipse assis rationem obtinet, ut anxie lib. 3. cap. 1. docet Vitruuius. Vnitas enim in senario sextans est, id est, sexta eius pars: binarius, triens, id est, tertia pars: ternarius, semis, id est, dimidiū eius: quaternarius, bes, id est, duo trientes, ut octonarius est duodenarij: quinarius, dextans, id est, dempto sextante as. Porro as, ipse senarius. Idem dicendum de uicenario quaternario, quē dupondij uocat Imperator Iustinianus. Vnde ex eodem titulo colligit, si totus as sit completus, omnes institutos reliquos uocari in dimidiatā hæreditatis partē. Et in uniuersum, semper ea, quæ uacat, pars, intelligitur data ei, siue unus, siue plures fuerint, qui sine certa portione institutus est hæres. Suetonius in Cæsare dictatore: Sed nouissimo testamento tres instituit hæredes sororum nepotes, C. Octauium ex dodrante, & L. Pinarium, & Q. Pedium ex quadrante: reliquos in ima cera: D. Brutū etiam in secundis hæredibus. Imam ceram inquit, quia in ceratis tabulis, hoc est, pugillaribus, solebant Romani testamenta scribere. Primos ergo & principes hæreditatis initio tabule, reliquos in ima tabulæ parte, hoc est, in ima cera subscribebāt. Vnde eradere ex ima cera, prouerbiū in testamentorū falsarios. Secundos autē hæredes uocat, qui primis substituunt, ut si illi decesserint, isti in hereditate succedant. Admonuit nos eius rei eruditissimus simul ac facundissimus uir D. Ioānes Venatorius Francus germanè Germanus, Iurisprudentiæ consultissimus. Idem Suetonius lib. ij. prorsus ad finem: Hæredes (inquit) instituit primos, Tiberiū ex parte dimidia & sextatē, L. iuiā ex parte tertia, quos & ferre nomen suum iussit: secundos, Drusum Tiberij filiū ex triente, & ex partibus reliquis Germanicū, liberosq; eius tres sexus uirililis. Tertio gradu, propinquos amicosq; complures. Hæc ille. Quæ res quia ad Iurisperitos attinet, consultò relinquitur: nimium enim longum fuerit ea omnia declarare, cum nos de asse in commune differamus.

Qui in illis Asia, una dimissio
 fuit in hoc, ut se expedire. Vt sit
 reddat dimissa in 12 millia aureorum
 qui ex una ciuitate fuerit, habebit mille
 qui ex secunda, duo millia aureorum
 qui ex tertia, tria millia, qui ex
 quarta, quatuor millia aureorum et sic
 sequitur

1. Sextas	Hos si singlos addideris ad 6. faciet	7 Septuaginta
2 Triplis		8 Bis
3 Semis		9 dodraxis
4 Bis		10 dextas
5 dextas		11 decum x
6 As		12 As

Annis raris tradere. Vide Horatium
Saty. 5. li. 2. Sat. Et aliqd in Suetonio
Cap. 17. in Nerone

Vide *Historia*. f. 33° DE ^{επιστολῶν} VSVRA, VELVS TRACTATIO. CAP. XII.

Sors principale mutuū dicitur. V'sura autē, quod sorti accedit. Fœnus denique, naturalis fructus terræ, qui ex solo ipso capitur. Quantū id uerbi etiam ad usuram transfertur, quasi pecunia per se fructum producat, quemadmodū terra. V'sura apud ueteres uaria erat, ut facile uidere est apud autores cū Latinos, tum Græcos. Est uincularia, cū centenarius singulos parit in annū: de qua mentio in l. Titium. de administratione tutorum. Et apud Liuuiū, uinculari fœnus. Dimidium eius, semicentariū dicitur, lib. 7. ab V. C. Est usura ex sextante, cū centenarius binos parit, Est ex quadrante, cū centenarius ternos in

Delfa, m'itrit mi dū, m'si qd nēff
magr, ut hodie quog m' chenns

1. *deca* ex *fructu* à *Senatus*

0/5

③ ... in ...

inarius. V. 5. 4
us suis pibus

argenteam
mo usus e
butri munita
x affinis, qui
ne esset in sub

quod Cap. 17. latius dicitur. De a
qui p^{ri}m^o dicitur in duos qui
sisterios vocantur, q^{ui} duos ad
ronath (Valeth. n. Denuis III E
c^ol^um^{ba} u^{bi} in p^{ri}m^o. XL sc^{ilicet} p^{ri}m^o

[illegible]

à l'usage des personnes qui ont des besoins particuliers.

B

C

—

xiii Vide supplicatione ad unguet f. 190. nra ma
nu mulligena adscripta

Declaratio sequens
typi

De affe & eius partibus

D Coronatū, centū in denos Coronatos, ubi proportio decupla. Sed in quo ordine ad tertium est dupla sesquipla: sestertia enim singula 11 libras ac semilibram continent. Eadem porro 25 Coronatos, denarios 250, æris 2500, denique mille nummum. Quocirca ut mille æris una libra est, ita mille nummum duæ libræ & semis. Et ut centum æris unus Coronatus est, ita centum sestertij sunt duo Coronati & semis. Vnde quatuor hæc, as, denarius, coronatus, ac mina, pulcherrimo ordine duplā proximi cuiusque ad proximum seruant rationē. Decem asses denarius est, decem denarij Coronatus, decem Coronati mina siue libra centenaria. Vnde centena millia assium, qui fuit maximus census Romæ sub Ser. Tullio rege, faciunt decem millia denariorum: rursus 10000 denariorum, M efficiunt Coronatos: postremo M Coronati centum minas. Et contra, libra centenaria decem habet Coronatos, Coronatus decem denarios, denarius decem asses siue æris. Nam in populi Rom. classibus, facta à Tullio rege diuisione, Liuius per millenos æris, Dionysius autē cētenis drachmis incedit. De notis sestertiorum uel masculino uel neutro genere, plurali numero, nihil admodum Budæus: aliquid Leonardus, nihil tamen certi. Priscianus de ponderibus ita inquit: As est nūmus libralis, & per I perscriptam notatur. Dupondius nūmus est bi libris per duas II perscriptas. Sestertius, nummus duarum semis librarum, per duas LL & S , ex qua incipit semis perscriptas LLS . Vnde dicitur sestertius semis tertius. Hæc ille. Ex hisce sanè uerbis nihil discriminis reperias inter sestertios ac sestertia, aut inter libras æreas ac argenteas. Quidam putant æreas libras, hoc est, sestertios, tertia uocali duplici, ac S litera connexa, Romanos indicasse, hoc modo HS : sed sestertia plurali uo numero, prima semiuocali duplici (nam libræ nomen ab ea incipit) ac S , hoc modo LLS . Verū quod tractu tertia uocalis I maiuscula, à prima semiuocali maiuscula pedis duntaxat L protractu distat, inde apud Romanos moris ignaros facile eam corruptionē incidisse. Idem de denario dicendum, qui per X , sed transuersa uirgula notabatur, hoc modo X . Verū ea forma in stellā incidit, unde & in uetustis codicibus denarius stellæ signo inuenitur.

SYLLOGISMVS ALIQVOT SVMMARVM,

maximè ex libro secundo Budæi de Affe.

Leges sumptuariæ Romæ ante Syllam

[illegible]

10 æris Tantiū in centū singulis infumere diebus
libeat. *Hgⁱ furaria apud Gellium h. ar. 24*
1 denar. 4 p̄ap
30 æris Decem diebus in singulis mensibus.
3 denarij. 12 p̄ap
100 æris Ludis Romanis, plebeijs & Saturnalibus,
centussis erat. Persius: Et centū Græcorū
1 Coro. curto centusse licetur. *Salyras s. v. ultio*
25 æris Colaphi incussonis pœna, apud Gellium
 $\frac{1}{4}$ Coro. lib. xx. cap. 1.
 $\frac{1}{4}$ 10 p̄ap
300 HS Tit. 26 Suet. Tit. 17 Suet. 1. p̄p̄o cl
Tiberius Cæsar ac Caligula congiarium
virritim nederunt. Eadē in Iulio Ts.
10 Aur. Rhenenses. & Augusti de Pr.
in m. l. c. d. edictis rre.

* D HS 50000000
1252000000
* D HS 500000
125000000
* L HS 500000
125000000
* L HS 50
100000000

quidam diffiniri putat.
de mini erit. Nonne uera no
adju. gus possentis dare Ets pro HS

Quigghas Hs *sedoaaaa* *Et bar Rama*
Quigga Hs *souoooo* *ist bona s; ita*
quigga Hs *afsoooo* *puffet un calit*
Quigga Hs *fsooooo* *L*
Quigga Seltstrij *ro L*
Vr nuen abspizma isthusisfist:
Nuen in singels limeszornia, f milia;
Nuen dinc limesz, renova milia, p aduerbis

Glareani liber.

20

20
Partus superioris Africani huius fuit 2. lib. pueris. Memit huius historia Va
 Dos Cn. Scipionis filiae data è publi *huius li. 4. ra. 4*

A		40000 æris	Dos Cn.Scipionis filia data ē publi co arario.
	Centum millia æris	400 Cor.	
		100000 æris	Maximus census Romæ. <i>quingr nō nullū æris aut plus possidebat, erat in p.l.a classē. Murrer hunc in pmo</i>
		1000 Cor.	
		15000 æris	Tanti damnatus Camillus. Li.v.ab.VC.
		150 Cor.	
	Sex millia nummūm	6000 HS	Sex sestertia vocat Martialis.lib.vj.ad Patum. <i>Nāc in his n signibus omib fiat Tanti multum piscem emptū scribit Iuvena dīvisio f. 40 et habebit ubiq</i>
		150 Cor.	
	Octo millia nummūm	8000 HS	Meminir Plin.lib.ix.cap.xvij.tanti <i>Ergo na viduo hoc multum emprum.</i>
		200 Cor.	
	Cor.Tacitus lib.xi.uocat dena sestertia, quæ Martialis decē.	10000 HS	Decem sestertia ait Martialis lib.xi. <i>Vide cumq apd Alex in la</i>
		250 Cor.	
	Viginti sestertia	20000 HS	Tanti emprus coruus qui Augu- <i>Maffobius</i> stum salutauerat Imp. li.i.p.Satur.
		500 Cor.	
B	Quadraginta sestertij	40 HS	Quia 40 sestertij aquant Coronato: Ideo hie p cū mēso septē ex pla <i>cilime ppsita sūt. Quod milia emms in abut alijs multis exemplis fi.</i>
		1 Cor.	
	Quadringenti sestertij	400 HS	Libra Romana. M. æris .x Coronati
		10 Cor.	
	Quatuor millia sestertiorum	4000 HS	
		100 Cor.	
	Quadragena sestertia	40000 HS	<i>HS fortassis scripsim, sed opit æria libra, nūmū HS. Appia libram, dimy p aduerbia disti medi, quatuo signa negrām. Vbi un do bndas rēptis.</i>
		1000 Cor.	
	Quadringenta sestertia	400000 HS	Census legitimus equestris. Nero <i>hoc de Nerōe</i> <i>Pt tamē intelligi de nūmis non</i> in punctum aleam lusit. <i>de libris p distributionē, dānam q (ingr suetōnis) in pūda septruj alid instā, fēt q lōri distributo lom pp mltiplens tā has</i>
		10000 Cor.	
	Quadragies sestertiūm	4000000 HS	Nero Lugdunensem cladem so- latus est. <i>cap.li.xvi</i>
		100000 Cor.	
	Quadringenties sestertiūm	40000000 HS	Furta Verriſ,& Paulina Lollia M. <i>Plin.li.9</i> Lollij nepris ornatus. cap.39
C		10000000 Cor.	
	Centies sestertiūm	10000000 HS	Vnio Cleopatra. Virgilij census. <i>vide Plin. li.9. rd. 35.</i>
		250000 Cor.	
	Sexcenta sestertia	600000 HS	Aesopi Tragœdici Histricionis pati- na. Plin.lib.10. cap 51.
		15000 Cor.	
	Octingenta sestertia	800000 HS	Census senatorum ante Augustum. <i>Suetonius in Augusto li.41.</i>
		20000 Cor.	
	Quingenta sestertia	500000 HS	Census equestris auctus. scilicet mill. mii. Vetiſ. n. CCC HS & 10000 Coronatorij
		12500 Cor.	
	Ducēta quinquaginta sestertia	250000 HS	Stipendium medicorum Romæ. <i>Plin. li.29. rd. 11.</i>
		6250 Cor.	
	Duodecies sestertiūm	1200000 HS	Census senatorum Romæ ab Au- gusto auctus. <i>Suetō. In Aug. li. 41.</i>
		30000 Cor.	
	Bis millies sestertiūm	20000000 HS	M.Crasſi diuitiæ. <i>Plin. li.33. rd. x.</i>
		5000000 Cor.	

De asse & partibus eius

DE TALENTO. CAP. XV.

Qua in primis 8 ut sibi hic per
notat, ea mei memorie comen
dentur, reliqua multi plurimone
p 000 in eibus talento summe
Coronatorum sumas facile expedit
ubi notat sunt libras tanta pe
der ex uniuscuius talenti ex
Apul Latinos C. libra multa habu
nola, centena podo apud festi. n. p
ad libra. Quia Cap. xii. uocat
Compositum, uocant in Asiatia
alia 12. p. 2. Centi podo. Nos cen
tredia uiri uocabitur. N. u. l. q
em 2. u. m. r. qui apud nos est uiri
cap. d. m. c. f. a. s. m. h. b. e. V. d. 600
li. q. de pondere ab inuicem, f. 94
at dem p. s.

Lalentum, autore Festo, multiplex fuit: sed Atticū minus, quo
ferè Latini ac Græci autores utuntur, sex millium denariorū
est. Suidas autem talentum minarū LX esse dicit: minam autē
drachmarū centum, drachmā porro sex obolorū: quæ inter se
cōparata bellè cōueniunt. Drachmā sanè ac denariū idem pondus habere
ex superioribus patet. Itaq; si 6000 denariorū per 100 diuidas, emergēt 60
minæ: sin per 10 seces (ualet enim Coronatus solaris denis drachmis siue
denarijs) habebis 600: tot enim Coronatos, his autoribus, dabimus talen
to Attico minori. Cæterū diligenter notandū censet Budæus, quoties au
tores de talento absq; addito epitheto loquantur, tum eos perpetuò de mi
nore talento sexagenarū minarum intelligere. Quoties uerò de alio quo
piam loquuntur, tum addere uel numerū, uel patrium nomen: ut Liuius
lib. viij. decados iij. de Antiochi cedere: Argenti probi XII millia Atti
cū talentū dato intra duodecim annos pensionibus æquis: talentum
ne minus pondo LXXX Romanis ponderibus pendat. Non necessum
habeo in præsentī Epitome recensere, quā multiplex olim talentum fue
rit, quamq; uarium apud autores prodatur: tum longè minus, quantum
unumquodq; librarum, quantum pol drachmarū: infiniti enim laboris
fuerit, emolumenti non admodum magni, quod optimo iure ante nos
etiam Budæus conquestus est. Lector non melius fecerit, quā ad talen
tum Atticum minus acriter animū intendat, reliqua ex eiusdem collatio
ne facillè intellecturus. Faciunt Euboicū proximè ad Atticum minus ac
cedere, esse quippe 56 minarum cum besse: deficere igitur ab Attico mi
nore, tribus minis ac triente. Babylonicū LXX minarū esse: ita Aegy
ptiacum, siue Ptolemaicū id dici oporteat. Atticū maius LXXX. Aegine
ticum C. Addunt alijs & Hebraicū esse duplex, ut Atticum: & minus qui
dem ad Atticum minus, duplum, hoc est, minarū CXX. maius autē nō ad
Atticū maius, sed ad Hebraicū minus, duplū, ut sit minarū CCXL. Atqui
ineptus sanè sim, si hæc longius prosequar, itaq; desinam nūc Lectori esse
molestus, & ad eximia aliqua exempla, ex optimis ipsa selecta autoribus,
quæ ad reliqua plurima Lectori usui esse possunt, diuertam. Carthagen
ses igitur (ut ab ijs, quæ ad finem libri primi Polybius refert, ordia
mur) finito primo bello Punico coacti sunt Romanis soluere 3200 talen
tū. Quæ si per 600 Coronatos multiplicauerimus, summa erit 1920000
Coronatorū. Ad hæc uidebant Romanī aliquod ius, nempe belli, habere.
Verū cū Carthagenesib. per iniuriam Sardiniam quoq; eripuissent, ne
bello à Romanis incesserent, Aphrico bello fessi ac fracti Carthagenes
tempori cedentes, 1200 talenta insuper miserunt, ea faciunt 720000 Coro
natorū. Porro finito deinde secundo bello Punico, quod duce Hannibale
Carthagenes aduersus populum Rom. gessere, 10000 talentū pende
re iussi sunt: ea efficiunt auro huius seculi 6000000 Coronatorū. Magno
autē Antiocho Asiæ rege deuicto, Scipio superior Africanus pro impensis
in bel

Primū Exēplū

Scdm

Tertiu

Quartū

Glareani liber.

21

A in bellum factis postulauit 15000 talentū Euboicorū, quæ si Attica erāt,
summa fuerat nonagies centena millia Coronatorū. Porro cū in mentē
uenit Matthæi XV IIII summa, quā seruus domino debuisse dicitur *μυριάων
ταλάντων*, id est, decem millium talentorū, immensa sanè & nulli satrapæ to
lerabilis, nedum seruo, ut qualem Carthagenes secundo bello Punico
pensionibus æquis in annos L soluere iussi erant. Quare eo in loco pro *τα
λάντων*, puto ab Euangelista scriptū *δραχμῶν*. Vnde elegantissimè procedet
cōparatio, quā Christus facit, decē milliū denariū ad ducentos denarios,
Ingens adhuc summa pro seruo etiā frugi, sed qua demōstre, immensum
quiddam remissum seruo à domino, ut Deus nobis peccata remittit: oport
uisse igitur & seruū multò minorem summam cōseruo remittere. Hæc
simplicissima uisa est nobis ratio hunc locum excusandī. Nam quod dice
re quis possit, Christum immensam summam indicare uoluisse, posse igi
tur legi *μυριάων ταλάντων*: ad hoc ego dico, aliud esse ingentem ponere sum
mam, aliud incredibilem: cum nemine tamen ea de re certauero. Ego pro
seruo ingentē puto summam 10000 denariū, utpote mille Coronatorū.
Est autem & aliud effugium ad hunc locum excusandum. Eupolemius qui
dam apud Eusebium in iij. lib. de Præparatione Euangelica, ait talentum
pro siclo aliquādo accipi, hoc est, quaternis denarijs siue drachmis: ita sum
ma huius serui cresceret in quatuor millia Coronatorū, quantū uix quis
quam ex seruo ac tota familia sperarit. Hoc sclar. talentum apud Poëta
rum principem Homerum satis indicatur Iliados & in funebri agone
primò, ad Patrocli sepulchrum: ubi quartum donum duo auri talenta
produntur, post lebetem ac equam mulo grauidam. Nec secus Maro Ho
merum secutus in V. Aeneidos, ubi Seruius admonet minutum quid per
talentum designari. Lector quid potissimū sequendum sit dispiciat. Nos
ea Theologis discutienda relinquimus.

DE ANALOGIA AURI AD ARGENTVM.
CAPVT XVI.

Res est dubia, & oppido quā difficilis, à multis eximijs tracta
ta uiris. Meminit eius Budæus profusissimè lib. 3. de asse. Me
minit & Leonardus à Portis, sed obiter: ne nobis quidem om
nino silentio transeunda uisa, quin aliquid de ea re in mediū ad
ducamus. Scire igitur in primis conuenit, auri ac argenti æstimationē ferè
à principum edicto pendere, penuria aut abundantia earum rerum ita nō
nunquam cogente, quod quidem nulla nō ætate uariè fieri uidemus. Fuit
enim aliquando, cū auri uncia uix octo argenti uncis ualeret: fuit item
cū decem ualeret, quod ex Liuiō lib. viij. decados iij. tum ex alijs auto
rum locis & Budæus & Portius ostendunt. Tandem ad duodecim & se
mis peruentū, uidelicet cū aureus Romanus didrachmus, id est, duarū
drachmarū, ualeret centum sestertijs nummis, qui faciūt XXV drachmas.
At uiginti quinq; drachmæ ad duas drachmas proportionē faciunt duo
decuplam ac sesquialteram siue fescuplam. Porro deinde iniquitate uel

Theologin extm

Consutatio

Acstatio auri et argen

Aureus Ro. didrach.
Vide her ab Agnola tractata. f.
200

15

6

Côclusiôis Impedimētū

Confession

[illegible]

temporū, uel menſariorum, aut principum deniqꝫ auaritia, ad x v uſqꝫ perueniunt. Sed duodenaria ratio plurimū euicit priſcis temporibus, ac hodie quoqꝫ in uſu eſt, ut una uncia auri æquet xii argenti uncias, hoc eſt, librā. Item libra auri, duodecim argenti libras: & in reliquis ad eundem cōiectandum modum. Cæterū id etiam magnopere animaduertendum, quippe in quo huius analogiæ maximū pendet momentū, plurimū hīc differentiæ accidere, quòd aurum nō eiufdem eſt indicaturā, atqꝫ inde prorsus euenire, ut uncia melioris indicaturæ plures uncias argenti in æſtimatione ac cōparatione poſtulet. Quod ut Lectori clarius oſtendere queam, aliquot huius ſeculi numiſmata cū argentea, tum aurea tractabimus, tum edicta publica, & auri incrementa, quæ mea ætate per annos l acciderunt, quæ ipſe uiderim, breuiter narrabo. Lectori fuerit hoc ut hitoriæ acceſſiuncula, ad releuandum tædium inducta. Nam id ea potiſſimū ratione facimus, ut de ſua quiſqꝫ regione, in qua uel natus eſt, uel uiuit, eadem ipſe ſecum etiam atqꝫ etiā conſideret. Anno à iesv Chriſti ſeruatoris ac redemptoris noſtri natali circiter m. cccc. xcix. Bernates ampliſſima Heluetiorum ciuitas, nummum excuderunt, altera parte in ſigni urbis ſuæ uſo, quem uetere Celtarum lingua, qua Heluetij etiamnum utuntur, Batz uocant. Eos mox aliæ Heluetiorū urbes ſecuti, Tigurini, Lucerini, ac Salodrenſes, celebrem omnino eum nummū fecerunt. Sed in aureū Rhenenſem eorum nummorū xvi numero publicarunt. Germani mox ſecuti Heluetios, maximè qui à Vindelicis ad lacum Acroniū pertingunt, quinos denos pro aureo Rhenenſi, uicenos pro Coronato ſolari, deniqꝫ quinos pro argenteis illis Mediolanenſibus (Capita uocant, ſiue Teſtones, de quibus poſtea) excuderunt, ac mox ijs nummis, priſco tamen ſiue urſi, ſiue batzonis retento nomine, totam regionē quæ ad Danubiū ac Rheni fontes eſt, cum aliquo eorū fluuiorū tractu, intra paucos annos impleuerūt. At noſtra nunc demū ætate per totam etiam Germaniam celebres ſunt ac noti. Vnde & hodie quindeni urſi pro aureo in monetæ appellatione manent per totam adeo regionem. Vt aliud ſit in hiſce Rheni ac Danubiū regionibus, ſi aureum, aliud ſi Rhenenſem aureum dicas. Nam per hoſce xxv annos proximos, auro in tantū accreuit ualor, ut Rhenenſis aureus, hoc eſt numiſma aureum, denis octonis urſis, Coronatus ſolaris uicenis quater nis permutentur, cū antea, ut diximus, Rhenenſis quinis denis, Solaris uicenis duntaxat urſis oblocarentur. Nunc, ut perueniamus quò uolumus, hæc ſubiicere placuit. Anno à iesv Chriſti natali m. d. xxxviii, argenti puri octonaria libra, quam nunc Marcā publicè uocant, uoce nō admodum incōmoda, aureis nouē publico edicto æſtimata eſt, ac paſſim ita uenit. Eodem autem anno bini Coronati ſolares tribus ualebāt aureis quinquē denū urſorum: atqꝫ ita ſanè vi Solares nouem illos æquabant aureos, hoc eſt, Marcā. Verū ſic etiam in libram Romanā duodecimum unciarum argenteam uenirent ix Solares, qui ſunt in auri uncia proportionē auri ad argentum duodecupla. At quo hæc ſcribimus tempore, anno quinquaginta.

22

Tquam hodie p[ro]p[ri]e vollet. T
Na ei p[ro]p[ri]e m[er]iti c[on]tra am[er]ic[an]is, in
h[ab]ita p[ro]p[ri]e vollet f[er]re am[er]ic[an]is in v[er]bo
p[ro]p[ri]e, p[er] 38. Ma[ri]a q[uod] d[icitu]r ab oblatio[n]e
p[ro]p[ri]e, d[icitu]r d[icitu]r t[er]m[in]i q[uod] t[er]m[in]i
lib[er]a xiii am[er]ic[an]is c[on]tra v[er]bo d[icitu]r. N[on]
v[er]bo Ant[on]i si Ma[ri]a n[on] v[er]bo 1x am[er]ic[an]is
c[on]tra q[uod] v[er]bo, d[icitu]r d[icitu]r am[er]ic[an]is
c[on]tra 1x v[er]bo. Si n[on] v[er]bo lib[er]a, 1x d[icitu]r
v[er]bo c[on]tra v[er]bo. d[icitu]r 1x q[uod] v[er]bo
v[er]bo am[er]ic[an]is c[on]tra am[er]ic[an]is, am[er]ic[an]is xiii
c[on]tra am[er]ic[an]is d[icitu]r

fis circūscriptissimus, ita ut hoc pacto de Marca, hoc est, sex Coronatis, unus
Coronatus restans, seliquiareum seliquiarlo excedens, augeat priorem I X
aureorum æstimationem dimidio plus aureo ^{ne p. 4. §. 1. §. 1. Ut p. 9. §. 1. §. 1. Ut p. 9. §. 1. §. 1.} Vt igitur nouem Coronati
solares uncia est auri, ita nouem ndem, argenti libra duodenaria; manet er
go etiamnum hac ætate auri ad argentum ratio duodecupla. Nihil noui
scribo; hæc in Gallia, Germania, & Italia, ac passim in omnibus regionibus
fieri singulis propèdum lustris uidemus, in hoc à nobis commemorata,
ut excitem quosdam, in alijs quidem rebus excellenter doctos, in his ue
rò adeò stupidos, ut idiotis ac pueris similiore, quàm eruditis uiris ui
deantur, cum tamen hæc res magnā lucem plurimis locis in optimis qui
busque autoribus sit allatura. Verum quod de auri uaria indicatura dixi
mus, ac proinde de non æquali ualore auri in partibus libræ aureæ ad ar
genteam, id in duobus nummis aureis ostendere uisum est operæ precium,
nempe in ijs quos toties hoc capite nominauimus, Coronato Frācico sola
ri siue solato, & aureo Rhenensi. Anno, ut diximus, Domini M. D. L.
Coronati illi solares ualebant in hisce Germaniæ ac Rheni partibus uice
nis quaternis urfis, aurei autē Rhenenses denis octonis, cum tamen sola
ti illi ternis duntaxat granis pōdere ipso superent illos. Pendit enim Rhe
nensis L X I, Solatus uerò L X I I I I grana. Valor autem Coronati sex urfis
uincit Rhenensem, qua ratione unum granum binos pareret urfos, quom
alioqui granum, dimidium non æquet ursum. Sanè ut nouem Coronati,
auri unciam pendunt, & seruata duodecupla proportionē libram argenti
æquant, ita duodecim Rhenenses aurei, librā eandem argenti ualent qui
dem, at pondere longè superant nouē Coronatos. Illi enim grana pendunt
732, cum nouem Coronati 576 duntaxat. Differentia 156 grana, quæ qui
dem grana superant duorum Coronatorum grana 28 granis. Quod si se
cundum pondus etiam indicatura æqualis esset, undecim Coronati sola
res non æquarent duodecim Rhenenses, cum nouem Coronati ualore æ
quent nūc duodecim. Hæc in alijs aureis numismatis studiosum inquire
re pulchrum est, quia oppidò utile.

Comparatio Coronar
franni & aurei Renc

Hodie aurifabri pro singulis suis expe-
dit dimidiam. Vrsi. litras. $\frac{1}{2}$ gr.
Coronati franco. viii. vsos. In hunc
vrsi autem ut minimi. xii. vsos. quos
et una in Coronati dimidiat vsus, par-
tel 32 vsos. q. supat 34 (et Coronati vi-
nti) vsos. 8 vsos. In hunc autem ut
fructus 30 vsos. et q. supat 12 vsos.
autem ut vlti. 12 vsos. 2 vsos. $\frac{1}{2}$.

quod patet multiplicando unum per unum
sua per sua sua.

Hic p[ri]m[us] R[ati]o[n]is utroba p[er]mittit^r
sed postea expl[et]atur

qd concludimus p^o pcc LX
 Pater hoc si 12 mltiplicat p 24
 in libra 12 p^o 12 unice ad munda
 24 scripta. Regime 288. 55. Ru
 p 20 mltiplicat p^o 20 400
 5700. V. paulo p^o d^o d^o f^o f^o

DE AVREA MONETA TVM VETERE
tum noua. CAP. XVII.

Aureus nummus (inquit Plinius) post annum L XII percussus
est, quàm argenteus, ita ut scrupulum ualeret sestertij uicenis,
quod efficit in librâs ratione sestertiorum, qui tunc erant, sester
tios DCCC. Post hæc placuit XLV signari ex auri libris, pau
latimq; principes imminuere pondus, minutissime uerò ad XLVIII. Hæc
ita Plinius satis accise in re tanti momenti: quanquam corruptum locum
cùm Portius, tum Budæus rectè indicarunt. De re illi quidem nummaria
locuti, ego uerò etiam annorum numerum suspectum habeo. Nam L XII
annus post Q. Fabium Pictorem incidit in decimum secundi belli Punico
E

E

De asse & partibus eius

D annum, quando respublica Romana iam satis afflictā degebat: nisi quis ex Tarenti manubijs (eo enim anno Q. Fabius Dictator eam urbem cepit) tantum auri aduectum credat. Sed ad rem nummariam redeo. De primo quidem numero, ut scrupulum auri ualeret sestertijs uicenis, si quinquaginta auri ad argentum rationem admittimus, non est absurde dictum. Nam in uncia octonae sunt drachmae, in drachma scrupula terna, qua ratione scrupulum capit sestertium unum, ac eius praeterea trientem, quum drachma quaternis ualeat sestertijs. Vnde in idem ueniunt x x sestertij ac x v scrupula, ut recte colligit Budaeus. Quamquam id etiam sic facilius colligitur: Viginti sestertij nummi aequat quinq; drachmas, quinae porro drachmae, quindecim scrupula. Sed comparatio Plinij est unius auri scrupuli ad uiginti sestertios, est igitur & ad quindecim scrupula argenti. Ex quo sequitur quod diximus, auri ad argentum esse proportionem quinquaginta auri ad unum scrupulum auri. Quot uero aureos nummos hoc modo in libram uenerint, non explicatur. Porro sequentia Plinij uerba. Quod efficit in libras, sestertiorum, qui tunc erant, sestertios D C C C C, **utinam tam facile corrigi possent, quam certum est ea corrupta esse. Tentatum a multis, sed haud scio quam feliciter.** Id etiam cogitandum Lectori, quare Plinius adiecerit, Qui tunc erant. Nam id non intelligo. Quae deinde sequuntur uerba, pro x l v, Budaeus existimat l legi posse: quinquaginta enim aurei didrachmi, sic pulcherrime in libram centenariam ueniunt. Quod si tamen x l v legatur, aurei illi didrachmi x plus granis grauiiores erant. Bis enim x l v efficiunt duntaxat x c drachmas, supersunt autem sex drachmae, quae per 72 multiplicatae, producunt grana 432, quibus desunt 18 grana, ut in singulos aureos decem grana fierent per diuisionem 45. Alter numerus x l v i i i probè quadrat, ut didrachmi in Romanam libram 48 ueniant, qui faciunt 96 drachmas, quot sunt in libra Romana. Quibus si adijciatur semuncia quaternum drachmarum, euenient quinquaginta aurei in Minam Atticam, aut libram centenariam Romanam, ut annotauit Budaeus. Mirum autem quod tam mendose Plinij codices legantur. Ad hos enim proximos iam commemoratos numeros, in priore pro v, in posteriore pro i i i, posuerunt non attenti librarij m. deinde integrè describendo fecere millia: quod pueri notare potuissent, si quidem rem intellexissent. Quales enim, imò uerò quātuli aurei futuri erant, ex una libra 45000 aureorum? Sed ita hodie legitur Plinius. Hac deinde ratio, ut 48 in libram Romanam aurei didrachmi uenirent, multis aetatibus permanfit, & l in Minam Atticam, donec ruente iam Imperio, etiam hac parte pessum iret publica fides ac Imperij maiestas. Hac ratione in Marcā uenirent aurei Romani didrachmi 32. quemadmodum hodie 32 Rosati Anglici Nobiles. Valebat autem centum sestertios didrachmus Romanus aureus, quantum hodie duo Solati & semis ualent, quamuis sestertius Solatus superet didrachmum Romanum 16 granis, tantum tamen Romanus indicatura superat. Fuere & apud Romanos tri-

Si Plinius uoluerit indicare, aut scrupulum rationem, comparasset, aut tantum auri aduectum credat. Sed ad rem nummariam redeo. De primo quidem numero, ut scrupulum auri ualeret sestertijs uicenis, si quinquaginta auri ad argentum rationem admittimus, non est absurde dictum.

In drachma sunt 4 scrupula. In eadem terna scrupula. Ergo scrupula sunt 12. Sed haud dubie totum est, quod in libras rationem sequitur, quod efficit in libras, sestertiorum, qui tunc erant, sestertios D C C C C.

XV. 55 III III III III
V. 28 I I I I I
XX. 15 III III III III

Agriola f. 99. v. f. 190. f. 276. f. 277. f. 278. f. 279. f. 280. f. 281. f. 282. f. 283. f. 284. f. 285. f. 286. f. 287. f. 288. f. 289. f. 290. f. 291. f. 292. f. 293. f. 294. f. 295. f. 296. f. 297. f. 298. f. 299. f. 300. f. 301. f. 302. f. 303. f. 304. f. 305. f. 306. f. 307. f. 308. f. 309. f. 310. f. 311. f. 312. f. 313. f. 314. f. 315. f. 316. f. 317. f. 318. f. 319. f. 320. f. 321. f. 322. f. 323. f. 324. f. 325. f. 326. f. 327. f. 328. f. 329. f. 330. f. 331. f. 332. f. 333. f. 334. f. 335. f. 336. f. 337. f. 338. f. 339. f. 340. f. 341. f. 342. f. 343. f. 344. f. 345. f. 346. f. 347. f. 348. f. 349. f. 350. f. 351. f. 352. f. 353. f. 354. f. 355. f. 356. f. 357. f. 358. f. 359. f. 360. f. 361. f. 362. f. 363. f. 364. f. 365. f. 366. f. 367. f. 368. f. 369. f. 370. f. 371. f. 372. f. 373. f. 374. f. 375. f. 376. f. 377. f. 378. f. 379. f. 380. f. 381. f. 382. f. 383. f. 384. f. 385. f. 386. f. 387. f. 388. f. 389. f. 390. f. 391. f. 392. f. 393. f. 394. f. 395. f. 396. f. 397. f. 398. f. 399. f. 400. f. 401. f. 402. f. 403. f. 404. f. 405. f. 406. f. 407. f. 408. f. 409. f. 410. f. 411. f. 412. f. 413. f. 414. f. 415. f. 416. f. 417. f. 418. f. 419. f. 420. f. 421. f. 422. f. 423. f. 424. f. 425. f. 426. f. 427. f. 428. f. 429. f. 430. f. 431. f. 432. f. 433. f. 434. f. 435. f. 436. f. 437. f. 438. f. 439. f. 440. f. 441. f. 442. f. 443. f. 444. f. 445. f. 446. f. 447. f. 448. f. 449. f. 450. f. 451. f. 452. f. 453. f. 454. f. 455. f. 456. f. 457. f. 458. f. 459. f. 460. f. 461. f. 462. f. 463. f. 464. f. 465. f. 466. f. 467. f. 468. f. 469. f. 470. f. 471. f. 472. f. 473. f. 474. f. 475. f. 476. f. 477. f. 478. f. 479. f. 480. f. 481. f. 482. f. 483. f. 484. f. 485. f. 486. f. 487. f. 488. f. 489. f. 490. f. 491. f. 492. f. 493. f. 494. f. 495. f. 496. f. 497. f. 498. f. 499. f. 500. f. 501. f. 502. f. 503. f. 504. f. 505. f. 506. f. 507. f. 508. f. 509. f. 510. f. 511. f. 512. f. 513. f. 514. f. 515. f. 516. f. 517. f. 518. f. 519. f. 520. f. 521. f. 522. f. 523. f. 524. f. 525. f. 526. f. 527. f. 528. f. 529. f. 530. f. 531. f. 532. f. 533. f. 534. f. 535. f. 536. f. 537. f. 538. f. 539. f. 540. f. 541. f. 542. f. 543. f. 544. f. 545. f. 546. f. 547. f. 548. f. 549. f. 550. f. 551. f. 552. f. 553. f. 554. f. 555. f. 556. f. 557. f. 558. f. 559. f. 560. f. 561. f. 562. f. 563. f. 564. f. 565. f. 566. f. 567. f. 568. f. 569. f. 570. f. 571. f. 572. f. 573. f. 574. f. 575. f. 576. f. 577. f. 578. f. 579. f. 580. f. 581. f. 582. f. 583. f. 584. f. 585. f. 586. f. 587. f. 588. f. 589. f. 590. f. 591. f. 592. f. 593. f. 594. f. 595. f. 596. f. 597. f. 598. f. 599. f. 600. f. 601. f. 602. f. 603. f. 604. f. 605. f. 606. f. 607. f. 608. f. 609. f. 610. f. 611. f. 612. f. 613. f. 614. f. 615. f. 616. f. 617. f. 618. f. 619. f. 620. f. 621. f. 622. f. 623. f. 624. f. 625. f. 626. f. 627. f. 628. f. 629. f. 630. f. 631. f. 632. f. 633. f. 634. f. 635. f. 636. f. 637. f. 638. f. 639. f. 640. f. 641. f. 642. f. 643. f. 644. f. 645. f. 646. f. 647. f. 648. f. 649. f. 650. f. 651. f. 652. f. 653. f. 654. f. 655. f. 656. f. 657. f. 658. f. 659. f. 660. f. 661. f. 662. f. 663. f. 664. f. 665. f. 666. f. 667. f. 668. f. 669. f. 670. f. 671. f. 672. f. 673. f. 674. f. 675. f. 676. f. 677. f. 678. f. 679. f. 680. f. 681. f. 682. f. 683. f. 684. f. 685. f. 686. f. 687. f. 688. f. 689. f. 690. f. 691. f. 692. f. 693. f. 694. f. 695. f. 696. f. 697. f. 698. f. 699. f. 700. f. 701. f. 702. f. 703. f. 704. f. 705. f. 706. f. 707. f. 708. f. 709. f. 710. f. 711. f. 712. f. 713. f. 714. f. 715. f. 716. f. 717. f. 718. f. 719. f. 720. f. 721. f. 722. f. 723. f. 724. f. 725. f. 726. f. 727. f. 728. f. 729. f. 730. f. 731. f. 732. f. 733. f. 734. f. 735. f. 736. f. 737. f. 738. f. 739. f. 740. f. 741. f. 742. f. 743. f. 744. f. 745. f. 746. f. 747. f. 748. f. 749. f. 750. f. 751. f. 752. f. 753. f. 754. f. 755. f. 756. f. 757. f. 758. f. 759. f. 760. f. 761. f. 762. f. 763. f. 764. f. 765. f. 766. f. 767. f. 768. f. 769. f. 770. f. 771. f. 772. f. 773. f. 774. f. 775. f. 776. f. 777. f. 778. f. 779. f. 780. f. 781. f. 782. f. 783. f. 784. f. 785. f. 786. f. 787. f. 788. f. 789. f. 790. f. 791. f. 792. f. 793. f. 794. f. 795. f. 796. f. 797. f. 798. f. 799. f. 800. f. 801. f. 802. f. 803. f. 804. f. 805. f. 806. f. 807. f. 808. f. 809. f. 810. f. 811. f. 812. f. 813. f. 814. f. 815. f. 816. f. 817. f. 818. f. 819. f. 820. f. 821. f. 822. f. 823. f. 824. f. 825. f. 826. f. 827. f. 828. f. 829. f. 830. f. 831. f. 832. f. 833. f. 834. f. 835. f. 836. f. 837. f. 838. f. 839. f. 840. f. 841. f. 842. f. 843. f. 844. f. 845. f. 846. f. 847. f. 848. f. 849. f. 850. f. 851. f. 852. f. 853. f. 854. f. 855. f. 856. f. 857. f. 858. f. 859. f. 860. f. 861. f. 862. f. 863. f. 864. f. 865. f. 866. f. 867. f. 868. f. 869. f. 870. f. 871. f. 872. f. 873. f. 874. f. 875. f. 876. f. 877. f. 878. f. 879. f. 880. f. 881. f. 882. f. 883. f. 884. f. 885. f. 886. f. 887. f. 888. f. 889. f. 890. f. 891. f. 892. f. 893. f. 894. f. 895. f. 896. f. 897. f. 898. f. 899. f. 900. f. 901. f. 902. f. 903. f. 904. f. 905. f. 906. f. 907. f. 908. f. 909. f. 910. f. 911. f. 912. f. 913. f. 914. f. 915. f. 916. f. 917. f. 918. f. 919. f. 920. f. 921. f. 922. f. 923. f. 924. f. 925. f. 926. f. 927. f. 928. f. 929. f. 930. f. 931. f. 932. f. 933. f. 934. f. 935. f. 936. f. 937. f. 938. f. 939. f. 940. f. 941. f. 942. f. 943. f. 944. f. 945. f. 946. f. 947. f. 948. f. 949. f. 950. f. 951. f. 952. f. 953. f. 954. f. 955. f. 956. f. 957. f. 958. f. 959. f. 960. f. 961. f. 962. f. 963. f. 964. f. 965. f. 966. f. 967. f. 968. f. 969. f. 970. f. 971. f. 972. f. 973. f. 974. f. 975. f. 976. f. 977. f. 978. f. 979. f. 980. f. 981. f. 982. f. 983. f. 984. f. 985. f. 986. f. 987. f. 988. f. 989. f. 990. f. 991. f. 992. f. 993. f. 994. f. 995. f. 996. f. 997. f. 998. f. 999. f. 1000. f. 1001. f. 1002. f. 1003. f. 1004. f. 1005. f. 1006. f. 1007. f. 1008. f. 1009. f. 1010. f. 1011. f. 1012. f. 1013. f. 1014. f. 1015. f. 1016. f. 1017. f. 1018. f. 1019. f. 1020. f. 1021. f. 1022. f. 1023. f. 1024. f. 1025. f. 1026. f. 1027. f. 1028. f. 1029. f. 1030. f. 1031. f. 1032. f. 1033. f. 1034. f. 1035. f. 1036. f. 1037. f. 1038. f. 1039. f. 1040. f. 1041. f. 1042. f. 1043. f. 1044. f. 1045. f. 1046. f. 1047. f. 1048. f. 1049. f. 1050. f. 1051. f. 1052. f. 1053. f. 1054. f. 1055. f. 1056. f. 1057. f. 1058. f. 1059. f. 1060. f. 1061. f. 1062. f. 1063. f. 1064. f. 1065. f. 1066. f. 1067. f. 1068. f. 1069. f. 1070. f. 1071. f. 1072. f. 1073. f. 1074. f. 1075. f. 1076. f. 1077. f. 1078. f. 1079. f. 1080. f. 1081. f. 1082. f. 1083. f. 1084. f. 1085. f. 1086. f. 1087. f. 1088. f. 1089. f. 1090. f. 1091. f. 1092. f. 1093. f. 1094. f. 1095. f. 1096. f. 1097. f. 1098. f. 1099. f. 1100. f. 1101. f. 1102. f. 1103. f. 1104. f. 1105. f. 1106. f. 1107. f. 1108. f. 1109. f. 1110. f. 1111. f. 1112. f. 1113. f. 1114. f. 1115. f. 1116. f. 1117. f. 1118. f. 1119. f. 1120. f. 1121. f. 1122. f. 1123. f. 1124. f. 1125. f. 1126. f. 1127. f. 1128. f. 1129. f. 1130. f. 1131. f. 1132. f. 1133. f. 1134. f. 1135. f. 1136. f. 1137. f. 1138. f. 1139. f. 1140. f. 1141. f. 1142. f. 1143. f. 1144. f. 1145. f. 1146. f. 1147. f. 1148. f. 1149. f. 1150. f. 1151. f. 1152. f. 1153. f. 1154. f. 1155. f. 1156. f. 1157. f. 1158. f. 1159. f. 1160. f. 1161. f. 1162. f. 1163. f. 1164. f. 1165. f. 1166. f. 1167. f. 1168. f. 1169. f. 1170. f. 1171. f. 1172. f. 1173. f. 1174. f. 1175. f. 1176. f. 1177. f. 1178. f. 1179. f. 1180. f. 1181. f. 1182. f. 1183. f. 1184. f. 1185. f. 1186. f. 1187. f. 1188. f. 1189. f. 1190. f. 1191. f. 1192. f. 1193. f. 1194. f. 1195. f. 1196. f. 1197. f. 1198. f. 1199. f. 1200. f. 1201. f. 1202. f. 1203. f. 1204. f. 1205. f. 1206. f. 1207. f. 1208. f. 1209. f. 1210. f. 1211. f. 1212. f. 1213. f. 1214. f. 1215. f. 1216. f. 1217. f. 1218. f. 1219. f. 1220. f. 1221. f. 1222. f. 1223. f. 1224. f. 1225. f. 1226. f. 1227. f. 1228. f. 1229. f. 1230. f. 1231. f. 1232. f. 1233. f. 1234. f. 1235. f. 1236. f. 1237. f. 1238. f. 1239. f. 1240. f. 1241. f. 1242. f. 1243. f. 1244. f. 1245. f. 1246. f. 1247. f. 1248. f. 1249. f. 1250. f. 1251. f. 1252. f. 1253. f. 1254. f. 1255. f. 1256. f. 1257. f. 1258. f. 1259. f. 1260. f. 1261. f. 1262. f. 1263. f. 1264. f. 1265. f. 1266. f. 1267. f. 1268. f. 1269. f. 1270. f. 1271. f. 1272. f. 1273. f. 1274. f. 1275. f. 1276. f. 1277. f. 1278. f. 1279. f. 1280. f. 1281. f. 1282. f. 1283. f. 1284. f. 1285. f. 1286. f. 1287. f. 1288. f. 1289. f. 1290. f. 1291. f. 1292. f. 1293. f. 1294. f. 1295. f. 1296. f. 1297. f. 1298. f. 1299. f. 1300. f. 1301. f. 1302. f. 1303. f. 1304. f. 1305. f. 1306. f. 1307. f. 1308. f. 1309. f. 1310. f. 1311. f. 1312. f. 1313. f. 1314. f. 1315. f. 1316. f. 1317. f. 1318. f. 1319. f. 1320. f. 1321. f. 1322. f. 1323. f. 1324. f. 1325. f. 1326. f. 1327. f. 1328. f. 1329. f. 1330. f. 1331. f. 1332. f. 1333. f. 1334. f. 1335. f. 1336. f. 1337. f. 1338. f. 1339. f. 1340. f. 1341. f. 1342. f. 1343. f. 1344. f. 1345. f. 1346. f. 1347. f. 1348. f. 1349. f. 1350. f. 1351. f. 1352. f. 1353. f. 1354. f. 1355. f. 1356. f. 1357. f. 1358. f. 1359. f. 1360. f. 1361. f. 1362. f. 1363. f. 1364. f. 1365. f. 1366. f. 1367. f. 1368. f. 1369. f. 1370. f. 1371. f. 1372. f. 1373. f. 1374. f. 1375. f. 1376. f. 1377. f. 1378. f. 1379. f. 1380. f. 1381. f. 1382. f. 1383. f. 1384. f. 1385. f. 1386. f. 1387. f. 1388. f. 1389. f. 1390. f. 1391. f. 1392. f. 1393. f. 1394. f. 1395. f. 1396. f. 1397. f. 1398. f. 1399. f. 1400. f. 1401. f. 1402. f. 1403. f. 1404. f. 1405. f. 1406. f. 1407. f. 1408. f. 1409. f. 1410. f. 1411. f. 1412. f. 1413. f. 1414. f. 1415. f. 1416. f. 1417. f. 1418. f. 1419. f. 1420. f. 1421. f. 1422. f. 1423. f. 1424. f. 1425. f. 1426. f. 1427. f. 1428. f. 1429. f. 1430. f. 1431. f. 1432. f. 1433. f. 1434. f. 1435. f. 1436. f. 1437. f. 1438. f. 1439. f. 1440. f. 1441. f. 1442. f. 1443. f. 1444. f. 1445. f. 1446. f. 1447. f. 1448. f. 1449. f. 1450. f. 1451. f. 1452. f. 1453. f. 1454. f. 1455. f. 1456. f. 1457. f. 1458. f. 1459. f. 1460. f. 1461. f. 1462. f. 1463. f. 1464. f. 1465. f. 1466. f. 1467. f. 1468. f. 1469. f. 1470. f. 1471. f. 1472. f. 1473. f. 1474. f. 1475. f. 1476. f. 1477. f. 1478. f. 1479. f. 1480. f. 1481. f. 1482. f. 1483. f. 1484. f. 1485. f. 1486. f. 1487. f. 1488. f. 1489. f. 1490. f. 1491. f. 1492. f. 1493. f. 1494. f. 1495. f. 1496. f. 1497. f. 1498. f. 1499. f. 1500. f. 1501. f. 1502. f. 1503. f. 1504. f. 1505. f. 1506. f. 1507. f. 1508. f. 1509. f. 1510. f. 1511. f. 1512. f. 1513. f. 1514. f. 1515. f. 1516. f. 1517. f. 1518. f. 1519. f. 1520. f. 1521. f. 1522. f. 1523. f. 1524. f. 1525. f. 1526. f. 1527. f. 1528. f. 1529. f. 1530. f. 1531. f. 1532. f. 1533. f. 1534. f. 1535. f. 1536. f. 1537. f. 1538. f. 1539. f. 1540. f. 1541. f. 1542. f. 1543. f. 1544. f. 1545. f. 1546. f. 1547. f. 1548. f. 1549. f. 1550. f. 1551. f. 1552. f. 1553. f. 1554. f. 1555. f. 1556. f. 1557. f. 1558. f. 1559. f. 1560. f. 1561. f. 1562. f. 1563. f. 1564. f. 1565. f. 1566. f. 1567. f. 1568. f. 1569. f. 1570. f. 1571. f. 1572. f. 1573. f. 1574. f. 1575. f. 1576. f. 1577. f. 1578. f. 1579. f. 1580. f. 1581. f. 1582. f. 1583. f. 1584. f. 1585. f. 1586. f. 1587. f. 1588. f. 1589. f. 1590. f. 1591. f. 1592. f. 1593. f. 1594. f. 1595. f. 1596. f. 1597. f. 1598. f. 1599. f. 1600. f. 1601. f. 1602. f. 1603. f. 1604. f. 1605. f. 1606. f. 1607. f. 1608. f. 1609. f. 1610. f. 1611. f. 1612. f. 1613. f. 1614. f. 1615. f. 1616. f. 1617. f. 1618. f. 1619. f. 1620. f. 1621. f. 1622. f. 1623. f. 1624. f. 1625. f. 1626. f. 1627. f. 1628. f. 1629. f. 1630. f. 1631. f. 1632. f. 1633. f. 1634. f. 1635. f. 1636. f. 1637. f. 1638. f. 1639. f. 1640. f. 1641. f. 1642. f. 1643. f. 1644. f. 1645. f. 1646. f. 1647. f. 1648. f. 1649. f. 1650. f. 1651. f. 1652. f. 1653. f. 1654. f. 1655. f. 1656. f. 1657. f. 1658. f. 1659. f. 1660. f. 1661. f. 1662. f. 1663. f. 1664. f. 1665. f. 1666. f. 1667. f. 1668. f. 1669. f. 1670. f. 1671. f. 1672. f. 1673. f. 1674. f. 1675. f. 1676. f. 1677. f. 1678. f. 1679. f. 1680. f. 1681. f. 1682. f. 1683. f. 1684. f. 1685. f. 1686. f. 1687. f. 1688. f. 1689. f. 1690. f. 1691. f. 1692. f. 1693. f. 1694. f. 1695. f. 1696. f. 1697. f. 1698. f. 1699. f. 1700. f. 1701. f. 1702. f. 1703. f. 1704. f. 1705. f. 1706. f. 1707. f. 1708. f. 1709. f. 1710. f. 1711. f. 1712. f. 1713. f. 1714. f. 1715. f. 1716. f. 1717. f. 1718. f. 1719. f. 1720. f. 1721. f. 1722. f. 1723. f. 1724. f. 1725. f. 1726. f. 1727. f. 1728. f. 1729. f. 1730. f. 1731. f. 1732. f. 1733. f. 1734. f. 1735. f. 1736. f. 1737. f. 1738.

Deaffe & partibus eius

D Stater Lusitanus siue Portugallensis nouem pendit drachmas ac uiginti grana, plus certè quàm Hungarici decem. De auri autem indicatione hæsito.

Dimidiatæ Marcæ siue quaternûm unciarum grana	<i>Hæc si addatur ad Martem facit librâ Romanam.</i>	2304
Integræ Marcæ siue octonûm unciarû grana	<i>Hæc si duplicetur, producit librâ probatâ</i>	4608
Duplicatæ Marcæ siue libræ zygoſtati cæ denûm ſenûm unciarum grana		9216
Libræ Romanæ siue duodenûm unciarum grana	<i>Hæc ſola in Romano aſſis uincit. uenit ad uincias</i>	6912
Semuncia siue quaternûm drachmarû grana	<i>Hæc eſt æquâ cum ſilibris et monetiſis Libræ ſolæ, p̄ quâ octo manibz m̄ſuratur.</i>	288
Minæ græcæ siue libræ centenariæ duodenûm ac ſemis unciarum grana		7200

E denum ac semis unciarum grana ⁷²⁰⁰ ^{maioris typi quibus}
^{Hæc ex præcedentibus primis duabus resplend.} ^{mus,} qui nostre etatis
numismata continet. Et primò, quot granorū sit ^{unumquodq.} De in-
de, quotū quodq. in Marca ^{beatæ Marie} contineatur. Tertio, quot item in Marca su-
per sint grana. Ex alijs sunt, quæ ^{in munita} supra non cōmemorauimus. Hoc autē
^{Ut iudex de munita hanc resplend.} Lector scire debet, cōmune pondus hic pernotatū. Nullum siquidem
numisma est, quod non in singulis aliquot uariet uno alterōue grano.

AVREORVM NUMISMATVM, NOSTRAE TEMPE-
Uale Romano heret
 statis quotum quodq; in libra octonaria.

	Pondus Grana	Eorū in Mar- cam veniunt	Et superant grana
Carolæus nummus Flandrensis	54	85	18
Philippeus nūmus Fland.& Florenus Traiectēnsis	60	76	48
Aureus florenus Rhenensis	61	75	33
Aureus Coronatus Francicus absque sole	62	74	20
Coronati Veneti, Siculi, Genuen. & Pontificij	63	73	9
Aureus Coronatus solaris Francicus	64	72	nulla
Salutiani, & ex Italicis multi Ducati	65	70	58
Hispani Ferdinādici, Saltzburgēses, Veneti, Riderei	66	69	54
Hungarici optimi, aliquando & Veneti & alij Italici	67	68	52
Regales aurei Francici	70	65	58
Aureus priscus, Scutum uetus	72	64	nulla
Leonini aurei	77	58	42
Velleris aurei Mouton	84	54	72
Geniatus siue Angelotus	96	48	nulla
Nummus Alphonfinus	98	47	2
Aureus Imperialis	100	46	8
Nobilis Henricanus	130	35	58
Nobilis Rosatus	144	32	nulla
Regalis Austrasianus	279	16	144
Lusitanus stater	658	7	2

Quatuor

Modus loquendi huiusmodi, Considera
nunc fluvium hunc, in quo magna arena
grana, et in Maris Romani
32. Et superius de Maris, 18
grana. Sic autem, Genesius, Pontus
et arena fluvii, et 75 m
in Maris Romani, et superius
de Maris 33. grana. de reliquis
pote diffiniri modo. F

Vitis Suisū pedis 72. grana, et 54 ueniunt
in beffe Rūa. Cū solatns torra pendat 54
grana, et 72. duo ueniunt in eūde beffe.

Regula

Qualibet harū sum
marū si per cuiuscūq;
mismatis grana diui
seris, reddet pulchrēti
bi, quotū quodq; in
singulis hīc positīs pō
derib, signari queat.
Porro ubi nihil supe
rat, nihilq; deest, ea so
lida appellāt, alia mu
tila. Nūc typū exhibe
mus, qui nostre etatis

unumquodq. Dein
quot item in Marca su
morauimus. Hoc autē
tū. Nullum siquidem
t uno alteroue grano.

[illegible]

Glareani liber.

24

A Quatuor Coronati solares & semis, semunciam auri continent. Nouem Solares unciam, ^{10. (vixit Solares)} LXXII Marcam, bis tantum, id est 144, libram zygoſtaticam, centum octo libram Romanam, denique 112 & $\frac{1}{2}$ libram centenariam ſiue Minam. In Rhenenſi aureo quia ſinguli ternis granis à Coronato ſolari deficiunt, facile eſt ſummas ibi colligere. In uncia enim nouem aureis Rhenenſibus 27 grana deerūt, ut nouem æquent Solares. In Marca octies tantum, hoc eſt grana 216, quæ per 61 diuiſa, efficiunt ternos aureos, & ſuperant 33 grana. Ergo in Marcam 75 aurei Rhenenſes euenient, & ſuperant 33 grana de Marca, in zygoſtatica duplū, in Romana ſeſqui. Sed hæc Arithmeticæ perito facile expediuntur. Non poſſum autem hîc reticere ambitionem illam hominum etiam doctorum, quorum ſuæ quiſq; patriæ numiſmata optima uideri uelit. Ita Leonardus à Portis Venetos ducatos, quos uocāt, ſiliqua, id eſt, quatuor duntaxat granis deficere à drachma per ſuadere nititur, cū Cerate, id eſt, ſex granis, quos nos quidem uidimus, **B** cōmuniter defecti uideantur. Contrā Budæus, & quidam alij Franci, quaſi non uiderint unquam Rhenenſes aureos, ita contemptim de eis loquuntur, & ſuorum Solatorū indicaturam tanti faciunt, ut Hungaricis æquent aureis, cū conſtans ſit aliquorū opinio, omnes Solatos ex Rhenanis fieri aureis, adiecto ac commixto meliore auro. Cuius opinionis ſunt argumenta nō leuia. Primū, quòd in Francia nullæ ſint aurifodinæ. Alterum, quòd Lugduni Franci nullum Rhenenſe aurum exportari ſinant. Tertiū, quòd è Germania aliquot mercatores ſingulis annis multa millia Rhenenſium aureorum in Franciam ducere dicantur, cū tamen in ea regione rari uulgò, niſi in confinibus, uideantur aurei Rhenenſes. Vnde fama frequens eſt, eos coctos, ac cum alio meliore auro tinctos, rurfus nouos prodire ſub ſcutio regio. Quòd autē tam celebres ſint, non eſſe ob nobilitatem indicaturæ, ſed ob cōmercium nationū magnæ partis Europæ, cum Gallis in medio omnium iacentibus: quatuor enim maximæ nationes, **C** Hiſpania, Italia, Germania, ac Anglia, neceſſitudine illis ſunt deuinctæ ob ſitus commoditatem, & regionis felicitatem. Sed ſit hæc coniectura, quam puto inde, nec temerè tamen natam, cū in Germania plures ſint quàm LX urbes ac reguli, qui Rhenenſes aureos excidunt: pro tanta tamē frequentia rari uiſuntur, imò exterum aurum multo frequentius in manibus Germanorum eſt. Hoc etiam annotatu dignum, quemadmodū apud Francos nouem Solati pendunt unciam ponderum Romanorum, ita nouem Rhenenſes pēdere unciam ponderum Germanicorum, duntaxat apud aurifabros: unde Romanis ponderibus in ſingulas uncias deeſſe uicena ſeptena grana. At nihil hæc ad publica pondera. Diximus hoc etiam cap. 3.

ubi aliquanto grauiora ob rotunditatem scilicet indicauimus,
scrupulum pro 27 granis ponentes. Sed uera ra-
dix eius ponderis ex Rhenensi
procedit aureo.

Quemadmodum IX Coronati Sexagesis q̄t̄ris grans fami¹ Romani² nepe ex morep 4608. Idq̄ duplini intiphirano in³ fabura
qua nomen Coronati dunt¹ p̄ q̄, et produmy² vnius Roana³ vnius 576. Altra q̄ hat produlta 576 Ena p̄ 8 dista, produmy
4608 Totus Martia Roana³ grana. Item prorsus IX auri¹ Rabinis² Sexagesis Inchois grans fami¹ ena Martia Rabin³ nam,
nepe Enop² 4392. Atq̄ id quoq̄ duplini intiphirano³. Altra q̄ nomen auri¹ Rabinis² dunt¹ p̄ 61, et produmy² vnius Rabinana³
vnius 549 grana. Altra q̄ hat produlta 549 grana p̄ 8 dista, produmy² 4392 Totus Martia Rabinana³ grana. Differencia ha-
c̄ dualis Martias 210 Enop², hoc est tri Denarij³ sui dunt¹ max² p̄ 1 fami¹ 3. Coronatis ut 24 Ena, dista 8 Ena ut dimidiatio
est Coronatis ad rēis. Porro ut 72 Coronatis vnius in Martia Romana, ita 72 auri¹ Rabin² in Martia Rabin.
na, descriptio notata fuisse est, qm̄ hui¹ fecim² aurifabri Germani, magna sinit³ Galles, pra² 72 fami¹ 3. Ena ut dimidiatio
est Coronatis ad rēis. Porro ut 72 Coronatis vnius in Martia Romana, ita 72 auri¹ Rabin² in Martia Rabin.

Lex oppia
Ne q̃ mulier plus sumaria auri horet.
Neq̃ sumaria uerbi sumari uerbi uer.
Ne in isto uerbi uerbi uerbi uerbi uer.
aut propit in doli uerbi uerbi uerbi uer.
publice causa uerbi uerbi uerbi uer.
Litius ratio li. q. de adulteris quatuor

Quod dicitur in a
traheatur.

ИМО

1941

[illegible]

De asse & partibus eius

D

DE ARGENTEA MONETA TVM NOVA

tum Vetere.

CAP. XVIII.

Vetus argentea moneta

Quo tempore primum apud Romanos signatum sit argentum, dictum est ex Plinio, huius libri nostri cap. xiiij. Præter duo autem argentea numismata denarium ac sestertium primum percussa, etiã denarij partes à Plinio produntur, Quinarij ac Victoriatij. Nam Bigatos ac Quadrigatos denarios ueros fuisse autumat Leonardus à Portis, diuersa duntaxat nota excusos. Quinarij, dimidiũ erat denarij. Victoriatum quidam cum Quinario eundem fuisse putant: alij alium. Plinius ex Illyrico allatũ ait, postea lege Clodia percussum; nomen eius à signo Victoriæ esse. Porro denarij partes aliæ, ut dupodius, tressis, quadrussis, senarij, septussis, octussis, nonussis, decussis, uidentur ex argento fuisse, ut sestertius ac quinarius. At assis partes omnes ex ære haud dubiè fuere. Cæterum omnia hæc ex denarij æstimatione pendent.

In aureum enim Coronatũ solarem denos ponimus denarios, autore Budaõ: unde faciliè de omnibus eius partibus in omni huius tempestatis moneta iudicium fuerit in sua etiam cuiusq; patria. Sed hæc de uetere moneta. At monetæ nouæ negotium totum uertitur hodie in libra octonaria, quæ uulgò Marca: ad eam sanè omnia, quæ hac ætate monetarij, aurifices ac trapezitæ habent negocia, referuntur. Ea, ut sæpe iam dictum, octo habet uncias, quibus respondere debebant octo nummi qui hodie Talarij uocantur, per totam Germaniam celeberrimi. Hi à ualle diui Ioachimi, quæ ad

Boemos est, primum Ioachims taler uocabantur, quasi diceret nummos excusos in ualle diui Ioachimi: uallem enim Germanorum lingua Tâl appellat, producta syllaba ac circumflexo accentu. Hinc Tâler denominatiũ patrium à ualle: post, ut in omnibus linguis fieri uidemus, ablato genitiuo Ioachims syncopa, Tâler uocari coepti. Quemadmodum Batzones siue Vrsj, primũ Rollibatz dicebantur, postea tædio longæ pronunciationis, Batz inualuit, quod hodie adhuc manet. Hi igitur Talarj unciales esse debebant, quales diui Maxæmiliani Imperatoris hodie uisuntur. At noui nunc Talarj frequenter triginta granis deficiunt ab uncia, hoc est, scrupulo & quarta eius parte. Quanquam alij alijs grauiiores, alij melioris indicaturæ, ut noui Ferdinandici, Cæsaris Ferdinandi sacratissimi Principis iussu nuper excusi. De Talaris igitur uix quicquam certi definiri potest, cum hodie subinde uariant. Cæterum per Boëmiã, Saxonumq; terram, ac uicinas illis regiones primum inclaruerunt: rari ante annos aliquot, at nunc noctuis Atheniensibus frequentiores. Post alterum numisma argenteum, in Heluetijs, Italia, ac per totam Galliam frequens, Caput uocant, ut antea diximus, septem ac semis scrupulorum, maximè Mediolanense Sphortiadum ac Galeazeorum, item principum Mantuanorum ac Ferrariensium, deniq; Heluetiorum. Multa ex illis etiam septem ac semis scrupula ternis uincunt granis. Qui in Gallia percussi multum deficiunt à uero pondere, quos pro militibus pararunt meo tempore cum Lutetiæ degerem,

Dickplap

Denarius Romanus pedit drachma: Drachma hinc tres scrupula, Cæterum triplax Denarii æquus, Cæterum quod septem ac semis scrupulorum est debet huius uocem habere x plap. sex enim scrupula faciunt decem drachmas: octo plap. sex quatuordecim drachmas: in uincunt x.

Clareani liber.

25

Agerem. Ita Lothoringi noui, indicatura multum à ueteribus deficiunt. Sed quid faceret princeps? Cum quis bonam cudid monetam, à Iudæis ac Iudæorum similibus continuò distrahatur, corrumpitur, ac mutatur. Venerorum moneta & argentea & aurea, digna huic reipub. honoratissima. At bonitate argenti uincunt Austriaci sextarij, quos Sigismundus inclytus Austriacorum Princeps ante etatem nostram percussit. Quinos pendunt obolos, id est, scrupula duo ac semis: deficiunt ergo obolo à drachma. Sex Cruciatij ualent siue sesquiurso, unde & Sextarij nomen retinet. Sunt dupli Sextarij eiusdem Principis denum obolorum, duodenum Cruciatorum. Hodie raro uisunt, nec nisi in delicijs, eadem de causa, quã dixi, habentur.

PERORATIO.

HÆC habui, Candidi Lectores, quæ ob communem studioforum profectum, multis sanè uigilijs, in re iuxta difficillima atque utilissima, in publicum promere non sum grauatus: negotium sanè ad omnes excellentes facultates, eximia scripta, præstantes historias, ueterumq; omnium autorum tum Latinorum tum Græcorum cognitionem, non minus necessariũ quàm utile. Utinamq; tam sit felix hoc opus, quàm est animo prompto ad publicè iuuanda iuuentutis studia susceptum.

Deo optimo maximoq; sit gloria.

HENRICHI GLAREANI DE ASSE ET EIVS
PARTIBVS LIBRI FINIS.

E 4

Index

INDEX OPERIS.

Numerus folium, litera paginae di-
stinctionem indicat.

Esopi Tragœdici histriionis patina	fol. 20. C
Aereorum nummorum no- menclatura	18. C
Amphora	8. A
Amphoræ typus	Ibid.
Argentea moneta	24. C
Argenteus nummus secutus est aureum.	22. C
Argenti ad aurum analogia	21. C
Argentū apud Romanos quando coe- perit signari	17. A
As quid	1. A
As in cœlo	13. C
As libralis nummus	16. F
Affarion	13. A
As pro hæreditate	16. A
Affis partium uetusta signa	15. D
Affis partes in signata pecunia	16. F
Affipondium quid	1. E
Aurei didrachmi	22. E
Aurei Leonini pondus	23. C
Aureorū numismatū quotum quodq; in libra octonaria	23. D
Aureus nummus quando cusus	22. C
Aureus Romanus	22. F
Aureus Rhenensis	18. C & 23. B
Auri analogia ad argentum	21. C
Auri uncia ualor quis olim & hodie.	21. C
Aurei (hodie Ducati & Coronati) Hun- garici, Italici, Florentini, Veneti, Me- diolanenses, Hispanici, Francici, Pon- tificij, Rhenenses	3. D, E
Austriaci sextarij	25. A
B	
Basiliensis moneta	2. A
Batus	12. F 13. A
Benedictinorum poculum	9. C
Bes quid	1. C
Bis millies sestertium	20. C
Budæus Gallia immortalis decus	19. A
In cognitione ponderum ac mensura rum nemo ei cōferendus. Vide epist. præliminarem.	
Bigatus	24. D
C	
Abus	12. F

Calchus	4. A 5. D
Camillus quanti damnatus	20. A
Caput, numisma	24. E
Cheme parua & magna	12. A
Cheopina	9. C
Cerates siue Ceraces	3. F 24. B
Census equestris legitimus Romæ	20. B
Census equestris auctus	20. C
Census senatorū ante Augustum	20. C
Census senatorū Romæ auctus ab Au- gusto	Ibid.
Centies sestertium	Ibid.
Centum millia aris	20. A
Centussis quid	1. E
Cochlear cyathi uncia	11. B
Cochlearij typus	12. B
Colaphi incussione poena	19. F
Congius	9. A
Eius typus	Ibid.
Coronati Francici regalis pondus	23. C
Coronati Geniati pondus	Ibid.
Coronatus non solatus quot grana ha- beat	Ibid.
Coronati Siculi, Veneti, Genuensis ac Pontificij pondus	Ibid.
Coronatus Francicus solaris	18. C 23. A
Coronatus decē denarios habet	19. B. D
Coronati solares Francici quanti olim ualuerint in Germania	22. B
Coronatus Francicus solaris quadrage- nis nūmis siue sestertijs respōdet	19. A
Coruus qui Augustum Imperatorem sa- lutauerat, quanti emptus	20. A
Cyathi mensura	11. B
Cyathi eiusq; partium typus	11. & 12. B
Cyathus duodecima sextarij pars	11. B
Cyathus sextarij uncia	Ibid.
D	
Dareicus quid	2. A
Decempeda quid Romanis	15. B
Decussis	1. E
Denarij partes	24. D
Denarius triplex	17. B
Denarius decem asses æquat	19. D
Denarius Romanis idem quod drachma	18. C
Denarius quondam pro decē libris pla- cuit	17. A
Dena sestertia Cor. Tacitus uocat, quæ Martialis decem	20. A
Deunx quid	1. D
Dextans	Ibid.
Dodrans Musarum poculum	10. A
Dodrans quid	1. D
Eius typus	10. A
Drachma	3. E. F
Drachma	

Index

Drachma Attica	2. E
Drachma & denarius eiusdem pōderis	
Drachmalis	23. A (20. D)
Ducati Hispanici duplaris pōdus	23. C
Ducatus Venetus	23. B
Ducatorum duplarium pondus	23. C
Ducenta quinquaginta sestertia	20. C
Duodecies sestertium	Ibid.
Dupondius quid	1. E
Dupondius uocatus uicenarius quater	
E	
Ephi	(narius 16. A
Epitritum	12. F & 13. A. B
F	
Florentini Ducati & Coronati	3. D
Fœnus quid	16. C
Francici aurei	3. E
Furta Verris	20. C
G	
Gomor	12. F 13. A
Gratiarum poculum	9. C
Gratiarum poculi typus	11. A
Grossus quid	3. E
H	
Hæreditas in assem diuisa	16. A
Hemina	9. C
Eius typus	Ibid. pag. 2
Hexagium	8. A
Hexagium	4. B
Hin	12. E
Hispanici aurei	3. E
Horoscopus quid	13. C
Hungarici Ducati & Coronati	3. D
Eorum pondus	23. B
I	
Italici Coronati & Ducati	3. D
Iudæorū ac sui similitum in adulteran- dis monetis fraus	24. E
Iugeri pars qualibet quota	15. pag. 2
Iugeri Romani typus	Ibid.
Iugum Hispanis quid dicatur	15. B
Ius annuli ferēdi cui cōcessū Romæ	17. E
Iustinianus omnes assis partes explica- uit	16. A
K	
K	8. A
Eius typus	4. A 5. E
L	
Leonini aurei pondus	23. C
Lethech, uel dimidijs Corus	13. B
Libellā pro asse poni Budæus putat	16. F
Libra centenaria	22. E & 23. A
Libra centum drachmis constat	16. E
Libra octonaria	23. A
Libra Romana	20. B & 22. E & 23. A
Libra Rom. duodenū uncias	17. C
Libra Rom. quot grana habeat	23. D
Libra zygoistica	2. D & 23. A
Librae partitio	2. D. E
Log, mensura Hebraea	12. D
M	
Marca quid	2. E
Marca quot habeat grana	23. C
M. Crassi diuitiæ	20. C
Maximus census Romæ	20. A
Medimnus Græcis idem quod Roma- nis modius.	In præfat.
Mediolanenses aurei	3. D
Mensurarū Hebraicarū explicatio	12. C
Mina Attica	22. E
Mina græca grana	23. D
Mina siue libra centenaria decem Co- ronatis solaribus constat	19. C
Modij typus	8. B
Monades	4. C
Moneta aurea uetus & noua	22. C
Moneta Romana æstimatio ad nostræ tempestatis numismata	19. A
Moses à Deo edoctus, pōderis & men- suræ æquitatem obseruat.	In præfat.
Musarū poculū	9. C
Eius typus	10. A
N	
Nero quati in punctū aleam luserit	
Nero quanta pecuniæ sum-	(20. B
ma Lugdunensem cladē solatus sit.	Ibid.
Nobiles Rosati	3. C
Nonussis quid	1. E
Numerus quis intelligendus, quādo au- tores per aduerbia loquuntur	17. F
Nummus & sestertius idem	17. B
O	
Bolus	3. F
Octingenta sestertia	20. C
Octo millia nummum	20. A
Octussis quid	1. E
P	
Palms minor	7. B
Palaus	7. B. C
Pecunia unde dicta	17. A
Pecuniæ signatæ in asse & sestertio, po- sitio in numerum	18. C
Pedes in partibus tum uncia tū assis	15
Pes Romanus	7. A. C
Plinij locus emendatus	17. A

Index operis.

Pliniū hodie à multis emendari, tempo
rū uerò & pōderū rationē negligi 17. A
Pollex 7. C
Pontificij aurei 3. E

Q Vadragena festeria 20. B
Quadráginta festerij Ibid
Quadrans quid 1. B 3. D
Quadríngenta festeria 20. B
Quadríngenti festerij Ibid.
Quadríngenties festeriū Ibid.
Quadrágies festeriū Ibid.
Quadrantal 8. A
Quadrans pedis urbis Augustæ Vinde
licorum 7. C. pag. 2
Quadrans pedis Parisiensis Ibid.
Quadríngatus 24. D
Quadrússis quid 1. E
Quantum in cœnam licuerit Romanis
insumere 19. F
Quarto Calēdas, quinto Idus &c. quid
significent 17. F
Quatuor millia festeriorum 20. B
Quíncunx quid 1. C
Quínarius 24. D
Quíngenta festeria 20. C

R Henēses aurei. 3. E Eius pōdus 23. B
Romani areo nummo rudi & in-
formi diu usi 16. F
Romani in ceratīs tabulīs testamēta
scribere solebant 16. A
Roberti Cenalis Parisiensis Theologi
de mensuris Hebraicis liber 12. C
Rosati Anglici Nobiles 22. F 25. C
Rotundus numerus 23. B

S Atum 12. F
Scrupulum 3. F 4. E
Scrupula in partib. tū uncia tum assis 15
Semis uel semissis quid 1. C (pag. 2
Semūcia quaternū drachmarum 22. E
Semuncia grana 23. D
Sesqui quid significet 1. F
Sesquicheopina 9. C
Sesquiplum 1. E
Sestertius quid 17. D
Sestertius Solatus 23. A
Septunx quid 1. C
Sexcenta festeria 20. C
Sexcuplum 1. E
Sescunx 1. D

INDICIS

Sesquiplum, uel Sesquuplum 1. E
Sextans quid 1. B
Sextarius dupondius 2. F
Sextarius Romanus 9. A
Sextarij typus 9 Eius partes 11. B
Siliqua 4. A
Sitarion 4. B
Sors quid dicatur 16. C
σπιθαμή 7. B. C σάμνον 8. A
Stateris Lusitanensis pondus 23. C
Stipendiū medicorū Romę quale 20. C
Syllogismus aliquot summarum ex Bu
dæi secundo libro. 19. F

T Alarius nummus 24. E
Talentī diuísio 20. D. E. F
Talentū minutum quid designari Ser-
uius admonet 21. B
Talentū pro siclo nonnunq̃ accipi 21. B
Talentum multiplex 20. D
Tremis 3. E Treffis 1. E Tricesis Ibid.
Tridrachmi Rom. 23. A
Triēs quid, eiusq̃ apud ueteres nota 1. B
Trientis sextarij typus 10. pag. 2
τρύβλιον 9. C Eiusdem typus 10

V Allis D. Ioachimi 24. E
Vasa geometrica 7. pag. 2
Veneti aurei 3. D
Venetorū moneta prastantia 24. E
Vicesis quid 1. E
Victoriatas 24. D
Viduarū ac uirginum poculum 11. A
Viginti festeria 20. A
Virgilij census 20. C
Vncia quid 1. A
Vncia partium uetusta signa 6. & 15
Vncia partium cum signis enumeratio
3. B Typū eius rei quare in fine cap.
Vncia partiū proportionēs mutua 5
Vnio Cleopatrarū 20. C
Vsura quid 16. C
Vsura apud ueteres uaria Ibid.
Vsura nautica duplex 16. E
Vsura centesima 16. D
Vsura Antonini Pij 16. D
Vsura diuísio 16. C. D
Vsura sesquicentessimæ taxatio 16. E
Vsura uetus tractatio 16. C
Vsura ex semisse quomodo intelligat
Accursius 16. F
Vrna 8. A Eius typus Ibid.

FINIS.